

LLEGIR I RECORDAR

Els cas del Club de Lectura Fàcil
de L'Hospital de Sant Jaume de Manlleu.

Treball de Fi de Carrera de Filologia Catalana (2009)
Universitat Oberta de Catalunya

Autora: Mercè Franquesa Piedra
Consultor: Josep Camps Arbós
Tutora: Eugènia Salvador Mencerré

AGRAÏMENTS

Als usuaris de l'Hospital de Dia de Manlleu per haver rebut amb tant d'entusiasme aquesta adaptació.

A la Núria Silvestre i la Ma. Àngels Anglada, per la seva gran ajuda i col·laboració.

Als companys i companyes de l'Espai Bisbe Morgades de la Biblioteca de Manlleu: Montserrat Fontserè i Joan Arimany.

Al meu consultor Josep Camps i Arbòs, de la Universitat Oberta de Catalunya, i la meva tutora Eugènia Salvador, de l'Associació Lectura Fàcil.

A en David.

*“La possibilitat de llegir aporta a les
persones una gran confiança,
els permet expressar les seves opinions i
exercir un control sobre les seves pròpies vides.
Mitjançant la lectura, les persones poden
compartir idees, pensaments i
experiències, i créixer com a éssers
humans.” (Directrius de l’IFLA, 1997).*

ÍNDIX

1. PRESENTACIÓ	5
2. QUÈ ÉS LA LECTURA FÀCIL	7
2.1 Directrius bàsiques per als textos de Lectura Fàcil	11
2.1.1 Aspectes lèxics i semàntics	11
2.1.2 Aspectes sintàctics	12
3. PÚBLIC DESTINATARI	13
4. ELS TEXTOS	17
4.1 La tria	18
4.2 Les llegendes	19
4.3 El format	20
4.3.1 Els criteris de comprensibilitat o intel·ligibilitat	20
4.3.2 Els criteris de llegibilitat	21
4.3.3 Característiques formals	22
4.3.4 Els signes de puntuació i altres signes ortogràfics	22
5. METODOLOGIA	24
6. CONCLUSIONS	33
7. BIBLIOGRAFIA	36
ANNEX	39
Annex 1. Els textos adaptats	40
Annex 2. Els textos originals	59

1

PRESENTACIÓ

Aquest treball de fi de carrera neix amb la intenció d'unir els estudis que ara acabo de Filologia Catalana i la meva professió de Bibliotecària.

Actualment treballa a la Biblioteca Bisbe Morgades de Manlleu i **Llegir i recordar** és el projecte final d'una idea que va començar a partir d'una de les activitats que realitza la biblioteca: El Club de Lectura a l'Hospital Sant Jaume de Manlleu.

És en el marc de la biblioteca pública i de les seves tasques de desenvolupament de programes de foment de lectura, d'accés a la informació, de disseny d'activitats i programes de comprensió lectora que s'emmarca la proposta d'aquest treball: fer servir una activitat de foment de la lectura, el club de lectura, per a introduir una activitat la comprensió lectora, destinada a uns usuaris que no poden utilitzar els serveis i materials habituals en una biblioteca, com és el cas dels avis de l'Hospital Residència Sant Jaume de Manlleu. Aquesta activitat es porta a terme utilitzant els materials que ens proporcionen els llibres de Lectura Fàcil. En aquests moments existeixen en català una vintena de títols adaptats: l'Associació Lectura fàcil¹ treballa per al foment de l'edició d'aquests textos.

En un principi, ens va semblar que es podria adaptar alguna narració curta, un conte o una rondalla d'autors coneguts, però l'existència d'un recull de llegendes sobre Manlleu en castellà i publicades l'any 1902 ens va decidir a triar l'opció de traduir i d'adaptar quatre d'aquestes llegendes com a textos de Lectura Fàcil.

La idea era llegir els textos i recordar fets, costums, anècdotes i paisatges d'un poble que ha anat creixent fins a convertir-se en la segona ciutat de la comarca d'Osona.

El treball que avui presento és el resultat de l'elaboració d'aquests materials de Lectura Fàcil per als avis i àvies que segueixen cada mes el Club de Lectura Fàcil i que respon a la hipòtesi que es va plantejar a l'hora d'elaborar aquest TFC:

¿Els criteris de LF són una eina vàlida per a aconseguir reemprendre l'afició a la lectura entre persones que tenen dificultats de comprensió, i per a les quals altres tipus de textos no són adients?

¹ *Associació de Lectura Fàcil* [en línia] [Data de consulta: 10/10/08]: <http://www.lecturafacil.net/>

2

QUÈ ÉS LA LECTURA FÀCIL

La *Declaració en favor del dret a la lectura i a la informació públiques per als ciutadans de Catalunya*², aprovada per la Junta de Govern del Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya en la seva Junta del dia 4 de febrer de 1992 diu que:

“El dret individual d'accedir a la cultura i a la informació es un element essencial d'una societat democràtica i moderna. La igualtat d'oportunitats rau, en bona part, en el fet de garantir aquest accés de forma efectiva i un dels instruments per a fer-ho es un sistema bibliotecari sòlid. La lectura i la informació a les societats modernes no han de ser un luxe per a uns pocs, sinó una peça fonamental per a la realització personal i per al seu quefer quotidià i, per tant, un dret que té la totalitat dels ciutadans d'un país.”

La biblioteca pública és l'accés local i més proper per als ciutadans cap al coneixement: proporciona les condicions bàsiques per aprendre, per decidir lliurement i per al desenvolupament cultural de l'individu i dels col·lectius.

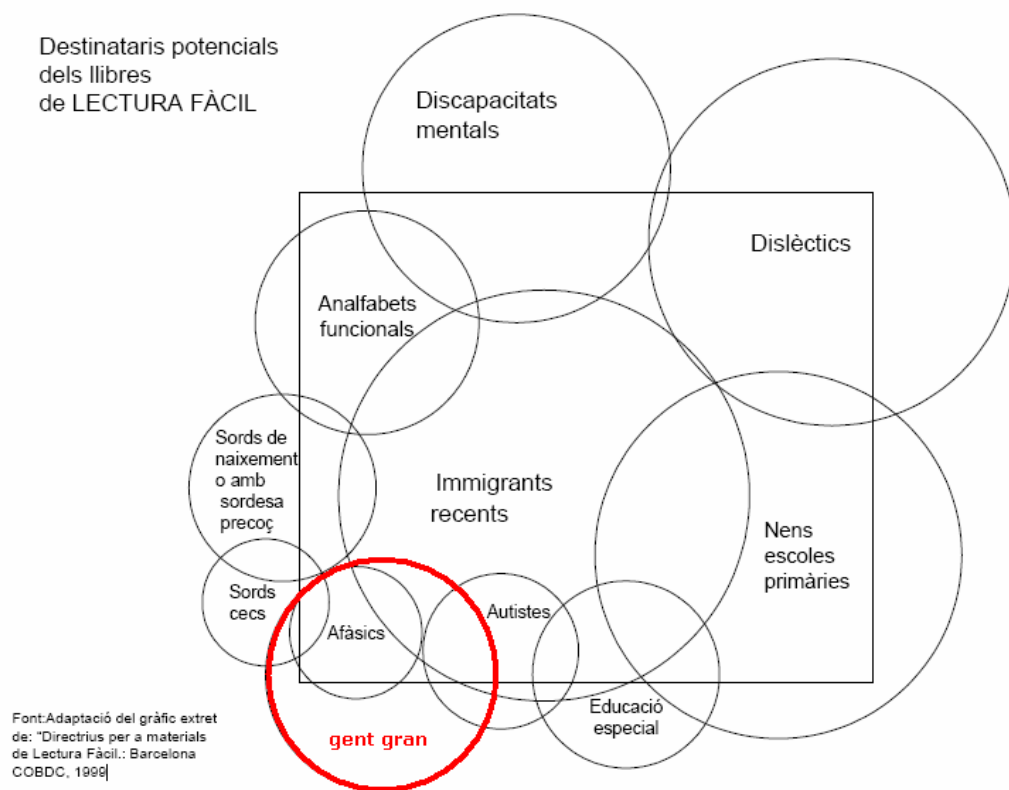
El *Manifest de la Biblioteca Pública IFLA/UNESCO (1994)*³ reconeix la biblioteca pública com a centre local d'informació que facilita tot tipus de coneixement i informació als seus usuaris. Diu que “els serveis de la biblioteca pública es fonamenten en la igualtat d'accés per a tothom, sense tenir en compte l'edat, la raça, el sexe, la religió, la nacionalitat o la classe social. Cal oferir serveis i materials específics a aquells usuaris que, per alguna raó, no poden utilitzar els serveis i materials habituals, com és el cas de minories lingüístiques, persones amb discapacitats o gent hospitalitzada o empresonada. Tots les grups d'edat han de trobar material adequat a les seves necessitats. Els fons i els serveis han d'incloure tot tipus de suports adients, tant en tecnologia moderna com en material tradicional. Són fonamentals l'alta qualitat i l'adequació a les necessitats els condicionaments locals. El fons ha de reflectir les tendències actuals i l'evolució de la societat com també la memòria de l'esforç i la imaginació de la humanitat”.

El concepte de «lectura fàcil» s'aplica als materials elaborats amb especial cura per tal que puguin ser llegits i entesos per tots aquells que tenen dificultats lectores o de comprensió i responen, quant a la forma i al contingut, a les directrius internacionals avalades per l'IFLA (*International Federation of Library Associations and Institutions*).

² *Declaració en favor del dret a la lectura i a la informació públiques per als ciutadans de Catalunya* [en línia] [Data de consulta: 10/10/08]: <http://www.raco.cat/index.php/Item/article/view/22386/22220>

³ *Manifest de la Biblioteca Pública IFLA/UNESCO (1994)* [en línia] [Data de consulta: 10/10/08]: <http://www.ifla.org/VII/s8/unesco/catal.pdf>

Aquests llibres van destinats a aquelles persones que tenen dificultats lectores, tant de caràcter permanent (dislèxia, trastorns neuropsicològics, senilitat, etc.), com transitori (immigració, incorporació tardana a la lectura, escolarització deficient, accidents, etc.).

Amb aquesta adaptació dels textos hem seguit uns dels objectius que té la *lectura fàcil*: fer possible l'adaptació de qualsevol tipus de text per tal que pugui ser entès per persones que saben llegir, però tenen disminuïdes les capacitats per a la comprensió de textos que manifesten alguna complexitat.

Així, les publicacions existents en llengua catalana, redactades en *lectura fàcil*, posen de manifest la utilitat d'aquests materials amb persones adultes.

La Fundació *Centrum för lättläst*⁴ va iniciar la seva activitat a finals dels anys seixanta a Suècia. Es tracta d'una institució sensible a la necessitat de disposar de textos adreçats a persones que tenen disminuïdes les capacitats per a la comprensió lectora, ja que després de comprovar que hi havia necessitats de textos més assequibles per a tots els lectors, va

⁴ Centre de Lectura suec [en línia] [Data de consulta: 15/11/08] <http://www.lattlast.se>

arribar a la conclusió que la redacció de la majoria de textos no tenia, ni té encara, en compte l'accés d'aquestes persones a la informació que contenen, ja siguin textos oficials o textos que els serveixen per a la seva vida quotidiana.

Entre els afectats per aquesta disminució hi ha sobretot persones que pateixen retard mental o altres tipus de discapacitat, però també persones que han tingut una escolarització limitada o els immigrants que acaben d'arribar en un país, del qual desconeixen la llengua pròpia.

Les pautes de treball per elaborar textos de lectura Fàcil les trobem a les *Directrius per a materials de lectura fàcil* (Tronbacke, 1999), publicades l'any 1997 per l'IFLA (Federació Internacional d'Associacions i Institucions Bibliotecàries).

Després, l'Associació Europea ILSMH (International League of Societies for Persons with Mental Handicap), va encarregar a un grup d'experts *El camino más fácil*⁵ (Freyhoff i alt., 1999), que és un document que ha esdevingut el principal referent sobre la *lectura fàcil*. S'hi presenten les directrius

A Catalunya, l'any 2003 es va constituir l'*Associació Lectura Fàcil (ALF)*, amb seu a Barcelona, que té com a objectius assessorar en l'elaboració de materials, i atorgar-los el logotip *LF*, seguint les directrius de l'IFLA. La seva activitat s'ha centrat en l'elaboració de diverses publicacions en català de textos amb aquest logotip.

Els llibres de *lectura fàcil* estan adreçats a diferents persones amb dificultats lectores i són instruments eficaços per introduir a la lectura a persones que no coneixen l'idioma, que aprenen a llegir o que pateixen alguna disminució.

En el cas dels usuaris de l'Hospital de dia de Manlleu, podem dir que les textos de Lectura Fàcil els ajuden a incrementar la seva activitat mental i els ajuden també a automotivar-se per a seguir amb aquesta activitat que, juntament amb altres tallers, els poden servir d'ajuda a establir la degeneració mental progressiva que pateixen.

⁵ *El camino más fácil: Directrices Europeas para Generar Información de Fácil Lectura* [en línia] [Data de consulta: 22/11/08]
<http://www.sidar.org/recur/desdi/pau/directriceseuropeas%20para%20facilitar%20la%20lectura.pdf>

2.1 DIRECTRIUS BÀSIQUES PER ALS TEXTOS DE LECTURA FÀCIL

Els textos de *lectura fàcil* es regeixen per uns principis lingüístics i formals que tenen en compte les necessitats específiques dels lectors destinataris, per tal que puguin accedir a les informacions que el text conté. Sense alterar els principis ni la normativa gramatical i ortogràfica, el text es presenta davant del lector de manera que li resulti més fàcil, accessible i agradable la seva lectura. Tronbacke (1999) i Freyhoff i alt. (1999) van proposar unes directrius bàsiques per aquest tipus de textos:

2.1.1 Aspectes lèxics i semàntics

Utilitzar un llenguatge senzill i directe. Els mots més senzills expressats de la manera més simple. Evitar les estructures complexes i els conceptes abstractes. Reflectir amb claredat les idees que es volen transmetre

Evitar els conceptes abstractes. Si en la redacció del text cal utilitzar conceptes abstractes, convé adjuntar exemples concrets o comparacions que facilitin la comprensió del tema.

Utilitzar paraules relatives al llenguatge oral quotidià que siguin curtes.

Evitar paraules llargues, difícils de llegir o pronunciar. És millor fer servir mots d'ús habitual en les persones destinatàries. El que no hem de fer és utilitzar un llenguatge infantil si són textos que s'adrecen a nois i noies, joves o adults.

Ser sistemàtic en l'ús dels mots. Utilitzar el mateix mot per denominar el mateix significat, encara que la repetició afecti l'estil de redacció.

Posar exemples pràctics. Ajudar a entendre els conceptes abstractes relacionant la informació amb situacions de la pròpia vida.

No utilitzar mots d'una altra llengua.

No fer ús d'abreviatures ni sigles. Si és imprescindible, s'ha d'explicar el significat entre parèntesis.

No donar per entesos coneixements previs sobre el tema en qüestió.

Tenir cura amb el llenguatge metafòric i amb l'ús de sentits figurats. Pot ser que els destinataris en desconeguin el doble sentit, a no ser que es tracti de metàfores molt transparents o d'ús habitual.

Anar amb compte amb l'ús dels números. Si són llargs o complicats poden resultar incomprensibles. És preferible *molts*, per referir-se a un nombre elevat i *alguns*, per referir-se a un percentatge. Si es tracta d'una data molt antiga, millor dir: *fa molt temps*. I si és un número petit, és millor escriure la xifra.

2.1.2 Aspectes sintàctics

Utilitzar sobretot oracions curtes. Evitar les oracions subordinades massa complexes.

Incloure una sola idea principal en cada oració. No intentar expressar més d'una idea o tema en cada oració.

Expressar-se en positiu i amb oracions afirmatives. Evitar les oracions negatives, que poden conduir a confusions.

Evitar fer ús del subjuntiu i de formes verbals que no siguin absolutament imprescindibles.

Simplificar els signes de puntuació. Evitar el punt i coma, els guions dins d'oracions i les comes.

A Catalunya, gràcies a l'impuls de l'Associació *Lectura Fàcil* i a la col·laboració d'algunes editorials ja s'han publicat una cinquantena de títols en llengua catalana adaptats a la lectura fàcil⁶. Bona part d'aquests llibres corresponen a l'adaptació de novel·les clàssiques juvenils o d'aventures (*L'illa del tresor*, *Robinson Crusoe*, *Les aventures de Tom Sawyer*, *La crida del bosc*,...) i la narració de llegendes i contes d'arreu del món.

⁶ Catàleg 2008-2009 de Llibres de Lectura Fàcil [en línia] [Data de consulta: 19/11/08]:

<http://www.lecturafacil.net/fitxers/contingut/cataleg%20llibres.pdf>

3

PÚBLIC DESTINATARI

Tenir accés a la cultura, la literatura i la informació és una necessitat i un dret de les persones. Moltes persones amb dificultats lectores i/o de comprensió es veuen privades d'aquest dret i del plaer de llegir perquè no troben llibres adients al seu nivell lector. Així els textos elaborats segons els criteris de Lectura Fàcil (LF) de l'IFLA (*International Federation of Library Associations and Institutions*) constitueixen una valuosa ajuda per ajudar-les a adquirir o a recuperar el plaer de llegir i a no sentir-se excloses de la societat. Com ja s'ha explicat, els llibres de lectura fàcil estan pensats per a persones amb dificultats de comprensió lectora, tant si es tracta d'un problema temporal com permanent. El seu llenguatge és senzill i tenen una línia argumental simple.

L'any 2005, des de l'Hospital de Manlleu es va fer la proposta de crear, amb la col·laboració de la Biblioteca de Manlleu, un club de lectura pensat específicament per a persones que, en fer-se grans, tenen més dificultats de concentració, comprensió i memorització i que no poden gaudir de la lectura d'un text estàndard. Es tracta d'usuaris que presenten dèficits cognitius i el club de lectura està plantejat com una activitat amb finalitats d'esbarjo i manteniment de la memòria.

Els objectius que es van proposar des del servei de Hospital de Dia per a aquest tipus d'activitat, van ser els següents:

Objectius generals:

1. Augmentar el benestar de la persona.
2. Fomentar la necessitat de mantenir la ment activa i frenar el deteriorament cognitiu.
3. Compartir amb altres persones una activitat de lleure. Per ajudar a la socialització.

Objectius específics:

1. Fer participar les famílies en aquesta activitat per a fomentar la companyia.
2. Augmentar l'autoestima comprovant que poden tornar a fer una activitat que creien que ja no podien realitzar.
3. Enfortir la col·laboració entre la Fundació Hospital de St. Jaume i la Biblioteca Municipal i generar nous vincles entre ambdues institucions:
 - préstec a domicili per a les persones amb dificultats per anar a la biblioteca,
 - coordinació dels voluntaris que van a llegir als malalts (en l'espai de la residència).Aquesta activitat va dirigida a les persones que assisteixen a Hospital de dia o bé que estan ingressades a la residència del mateix centre i que, al llarg de la seva vida, moltes d'elles han estat lectors actius.

Els participants al club de lectura són persones amb un deteriorament cognitiu de lleu a moderat que assisteixen a Hospital de dia i persones institucionalitzades a la residència amb inquietud per la lectura. Hi ha 35 usuaris de l'Hospital de dia i 6 persones de la Residència. Les edats oscil·len entre els 67 i els 85 anys. Dels que llegeixen hi ha més dones 60% que homes 40%. Tot i que a la sala hi poden haver de 35 a 40 persones, per diverses raons (dèficits visuals o dificultats lectores) no participen activament en la lectura, però sí que els agrada compartir la lectura i poder fer comentaris.

Les monitores de l'hospital prenen nota seguint uns indicadors estadístics i fan un control d'atenció a través de quadres estadístics.

La lectura es porta a terme cada mes, amb una durada d'una a dues hores, en un espai adequat i amb la possibilitat de poder ampliar el treball a través de mitjans complementaris (passar la pel·lícula basada en el llibre llegit un altre dia de la mateixa setmana, etc.). Aquesta estona de lectura proporciona un petit plaer intel·lectual, un petit plaer vital per a cada usuari: per a uns, el plaer intel·lectual serà poder llegir el seu llibre individualment i anar seguint la lectura, i per a uns altres, el plaer vital serà seguir la lectura veu alta, que es fa per als usuaris amb dèficit visual o físic, o bé que no saben llegir.

Així, doncs, els textos de *lectura fàcil* s'adrecen a persones amb dificultats de comprensió lectora que poden tenir causes i circumstàncies diverses. Tronbacke (1999) i Freyhoff i altres (1999) proposen destinataris tan diversos com les persones adultes amb discapacitació psíquica, els escolars amb necessitats educatives especials o amb retards d'aprenentatge, les persones adultes analfabetes funcionals, les persones immigrades o les persones d'edat avançada.

Podem veure que les persones amb necessitats específiques d'accessibilitat a la comprensió lectora constitueixen un univers molt ampli.

Tronbacke (1999:20), director del pioner *Centrum for Lätläst*, afirma: "Els interessos i experiències del lector són gairebé tan importants per a una experiència exitosa de lectura com ho és el fet que el llibre sigui fàcil de llegir i de comprendre".

Però cal destacar que amb els usuaris de l'Hospital de dia de Manlleu es pot tenir en compte els interessos i necessitats lectores, però no es fa una tria de textos adequats per a ells, més aviat es llegeixen tots els textos que hi ha publicats en LF i en català i castellà, que són les dues llengües que coneixen. Ja es coneixen les característiques específiques dels lectors destinataris i es disposa d'informació sobre les seves capacitats en comprensió lectora, per això la tria de textos no és tan important com el significat que se li dona al text quan es llegeix en la sessió. Tal com explica la Núria Silvestre, molts d'aquests textos els avis ja els havien llegit quan eren joves i ara tornen a recordar aquesta història a través, una altra vegada, de la lectura. Es tracta d'una lectura de textos clàssics de la literatura, però que

estan adaptats a les seves necessitats i que respon a les expectatives de comprensió del text.

Altres textos adaptats es treballen de manera que es trobi algun tema o alguna situació afí a la vida o als coneixements dels avis, com per exemple a *El nou món de la Sandy*, on s'explica la història d'una noia equatoriana, la Sandy, que abandona el seu país i arriba a Catalunya on treballarà tenint cura d'una persona gran i entre les dues s'establirà una gran complicitat. Alguns avis de l'Hospital de dia de Manlleu es van veure reflectits en aquesta història perquè tenen noies sudamericanes que els cuiden. Per tant, a través dels textos que llegeixen sempre es troba una manera o altra de fer-los recordar anècdotes, històries i fets de la seva vida. Durant l'any 2008 han llegit els llibres:

- *Miquel Strogoff*, de Jules Verne.
- *L'Escarabat d'or*, d'Edgard Allan Poe
- *Moby Dick*, de Herman Melville
- *Robinson Crusoe*, de Daniel Defoe
- *La Mirada ferida*, de Mireia Companys Tena
- *Maurice, o, la Cabana del pescador*, de Mary Shelley
- *El nou món de la Sandy*, de Fina Niubó

4

ELS TEXTOS

4.1 LA TRIA

L'elecció definitiva dels textos venia condicionada per diferents antecedents i circumstàncies.

El 14 d'agost de l'any 2006 Manlleu va estrenar la Festa del Serpent dins la celebració dels 1.100 anys del municipi. Això va permetre recuperar una de les llegendes més explicades a Manlleu. L'èxit de la festa va demostrar que és possible reinterpretar el passat en clau de present. Es va reeditar l'auca del serpent i l'espectacle té continuïtat cada any, amb renovades actuacions i productes relacionats amb la festa.

L'interès per les llegendes va continuar i en les visites escolars a la Biblioteca durant aquest any 2008 s'han explicat llegendes del poble als nens i nenes de les escoles bressol i de primària al finalitzar les visites.

D'altra banda, l'Institut de Desenvolupament de l'Erm (IDE) de l'Ajuntament de Manlleu va signar, el 24 de juliol del 2007, un conveni amb l'Associació Lectura Fàcil i Eumo Gràfic per fer més entenedors els documents adreçats a la ciutadania. Aquest conveni a tres bandes, pioner a Catalunya, neix de la voluntat de millorar l'accés a la informació i a la comunicació de les actuacions incloses dins el Projecte d'intervenció integral del barri de l'Erm. L'objectiu és que els documents que es generin des del Projecte d'intervenció integral del barri de l'Erm s'adaptin, en la mesura del possible, a les directrius internacionals de LF de l'IFLA (*International Federation of Library Associations and Institutions*) per tal de fer-los entenedors per a les persones amb dificultats lectores i/o de comprensió.

Finalment, el bon funcionament del Club de lectura Fàcil a l'Hospital de Sant Jaume de Manlleu va acabar de decidir l'adaptació d'aquestes llegendes manlleuenques.

4.2 LES LLEGENDES

Durant l'any 1901 en Domènech Torrent i Garriga publicava un recull de llegendes de Manlleu al diari *El Ter*. L'èxit que van tenir va fer que l'editor Josep Ma. Prat Vilaró decidís publicar un llibre que recollís les llegendes publicades a *El Ter* i d'altres que encara estaven inèdites, i en total eren 12 llegendes. Aquest volum es va publicar l'any 1902 amb el nom de *Leyendas de mi pueblo*.

Entre els anys 1930 i 1930 es van publicar en català al setmanari *Manlleu* i s'hi va afegir una altra llegenda.

I l'any 1991, en Josep Vinyes i Arissa va publicar una adaptació a un català més actual de 15 llegendes de Manlleu: *Les llegendes del meu poble*.

Aquests són doncs els antecedents textuais que es basen les adaptacions de les llegendes a la Lectura Fàcil.

Després de llegir totes les llegendes, el criteri principal per a la tria va ser el públic al qual anaven destinades: gent gran que pateix un deteriorament cognitiu lleu o moderat.

Un dels objectius principals a l'hora de llegir els textos és el record. I la majoria dels avis que assisteixen al Club de Lectura Fàcil són de Manlleu. Això serviria per a recordar llocs, costums i les llegendes mateixes.

Es va decidir triar 4 llegendes: "*Paraula acomplerta*", "*El pou del mas Erm*", "*El Pont de Sant Mamet de Manlleu*" i "*Ningú es mor fins que Déu vol*". Totes quatre complien les condicions de parlar de costums, creences i llocs de Manlleu.

Els dos textos base per a l'elaboració de les adaptacions a LF no tenien una base gramatical i ortogràfica molt acurada. L'artificiositat del llenguatge i l'oralitat que se'n desprèn, així com les moltes faltes ortogràfiques no feien gens de servei a l'adaptació.

Per tat, s'han seguit les directrius per a l'elaboració de textos de Lectura Fàcil partint de la base original en castellà i consultant, puntualment, la traducció catalana de l'any 1991.

Les directrius estableixen uns criteris generals per adaptar un text a la lectura fàcil i que permeten millorar la llegibilitat i comprensibilitat d'un text i el seu potencial comunicatiu.

4.3 EL FORMAT

Als quatre textos se'ls ha aplicat criteris de llegibilitat i de comprensibilitat o intel·ligibilitat.

4.3.1 Els criteris de comprensibilitat o intel·ligibilitat

Per a fer un text entenedor i comprensible, s'ha de fer servir un vocabulari fàcil i una estructura sintàctica (longitud de les frases, construcció sintàctica) adequada.

- Les llegendes utilitzen un llenguatge artificios i s'allarguen les explicacions. S'ha intentat escriure amb concreció i mantenir l'ordre convencional de la frase: subjecte, verb, predicat.

- Les frases no són gaire llargues (al voltant d'una vintena de mots) i s'ha mirat de fer una frase curta i clara per a facilitar la seva comprensió i que els lectors puguin retenir més bé el seu significat. Per construir aquestes frases, s'ha de tenir molt clar el conjunt del text i també s'ha d'exposar el relat de forma ordenada, ben travada i relacionada. Després de llegir els textos en la seva totalitat i entendre la intenció i la moralitat de cada llegenda, s'ha procedit a treure l'artificiositat de les frases i, sobretot, evitar les oracions subordinades tan llargues que hi havia en els textos originals.

- Les oracions subordinades adjectives i la profusió d'adjectius és una de les característiques que defineixen els textos. S'ha intentat buscar l'adjectiu més adequat i més senzill per a la comprensió i les accions s'han simplificat pel bé de la continuïtat de l'acció del relat.

- Desenvolupar l'acció seguint un fil únic i d'acord amb una seqüència lògica és el més important d'un text de LF i això fa que les accions es presentin d'una manera simple. També s'ha evitat el llenguatge abstracte o simbòlic i l'ús de les metàfores, així com l'ús de termes polisèmics.

- Pel que fa a les formes verbals, s'han emprat les formes actives del verb, i s'han descrit els esdeveniments en ordre cronològic, sense salts en el temps, que passin del present al passat.

- Els personatges han de ser pocs i clars, s'ha d'evitar la implicació de molts personatges en cada acció. També s'ha intentat ubicar els llocs i els carrers de manera clara i entenedora.

4.3.2 Els criteris de llegibilitat

Es refereixen la facilitat amb què es pot llegir un text i comprendre'n el contingut. Els textos adaptats es van presentar als avis com si s'haguessin editat.

- Les directrius aconsellen un tipus de lletra gran (p.e.: Garamond, Times New Roman12/13), i s'ha utilitzat el tipus Times New Roman13.

La longitud de línia es troba entre els 8 i els 11 cms (al voltant d'uns 55-60 caràcters per línia).

- S'ha evitat la utilització de la lletra cursiva, però s'ha ressaltat en negreta les paraules que tenen l'explicació al costat o que tenen una fotografia com a referència.

- Només s'ha emprat un sol tipus de lletra i tot en minúscula, ja que és més difícil llegir la lletra majúscula que la lletra minúscula. No hi ha efectes especials en lletres (ombrejats, simulació de relleus, etc.) perquè també dificulten la lectura.

- S'ha triat un paper blanc, mat i opac. I les lletres negres.

- Els marges són generosos i l'interliniat és d'1,5 d'ample, que permet un nombre suficient de línies per pàgina. S'ha fet una composició del text de manera que el salt de pagina no interrompi en excés el fil narratiu. El text està dividit en paràgrafs per permetre pauses freqüents i s'ha procurat que el final de la pàgina coincideixi amb el final d'una oració o d'una seqüència en el text.

L'adaptació de les llegendes, com tots els textos de *lectura fàcil*, tracta amb molta cura la presentació formal del text al lector.

S'utilitza una lletra clara, una distribució ordenada i poc densa de l'espai, un ritme regular, i els signes de puntuació i entonació o l'alternança entre narració i diàleg són elements que ajuden a obtenir una actitud positiva en el lector. Hi ha, doncs, una disposició regular en la tipografia, i també en l'organització de les pàgines, de les línies, dels paràgrafs i dels diàlegs.

4.3.3 Característiques formals

- Seguint les directrius generals proposades per a la redacció de textos de *lectura fàcil* (Tronbacke, 1999), l'adaptació ofereix un cos del text ordenat i organitzat visualment, per tal que el lector pugui llegir de manera fàcil i clara.
- El text està dividit en quatre llegendes i utilitza de manera general, el tipus de lletra *Times New Roman 13*, amb un interlineat senzill, en pàgines de format *DIN-A-4* apaïssades.
- Les pàgines estan numerades correlativament, a l'angle inferior dret amb lletra del tipus *Times New Roman 12*. El text es combina amb fotografies que ajuden a completar l'explicació.

4.3.4 Els signes de puntuació i altres signes ortogràfics

Els *signes de puntuació* són signes ortogràfics convencionals que permeten delimitar i identificar els enunciats d'un text, caracteritzar-ne aspectes de la sintaxi (ordre, modalitat), l'entonació i el sentit (inflexions, suspensions, pauses), el tipus de discurs (diàleg, discurs indirecte), i l'estil. Els signes de puntuació que marquen les pautes i l'entonació de la llengua oral. Serveixen perquè el lector pugui ordenar, jerarquitzar o remarcar les idees expressades al text.

- S'ha utilitzat la coma per marcar incisos relacionats amb el context i lligats a la sintaxi del fragment, unir elements dins d'una oració i unir oracions.
- El punt s'utilitza per separar oracions autònomes dins d'un mateix paràgraf. També s'utilitza per acabar les línies, ja que es correspon amb el final de l'expressió d'una idea.
- El punt final de línia actua com un punt i seguit. L'adaptació a *lectura fàcil* l'utilitza només per qüestions de presentació visual.
- El punt i a part s'utilitza per separar paràgrafs. Els dos períodes separats pel punt expressen també conceptes diferents sobre una mateixa qüestió, però des d'una altra perspectiva. Cal no confondre'l amb el "punt final de línia".
- Els dos punts s'utilitzen per introduir les oracions en estil directe del diàleg dels personatges. També s'utilitzen per explicar o aclarir conceptes.

- Els signes d'interrogació s'utilitzen en les oracions interrogatives directes. S'ha optat per posar el signe d'interrogació al principi i al final de la frase per facilitar la comprensió i l'entonació quan es llegeix en veu alta.
- Els signes d'admiració o exclamació marquen clàusules que expressen admiració o sorpresa. S'ha seguit el mateix estil que els signes d'interrogació i els posem al principi i al final de l'oració per facilitar-ne la lectura i l'entonació.
- El guió indica l'inici del diàleg o del pensament del personatge. Es posa també al mig i al final per marcar l'acabament del diàleg i la posterior continuació de l'acció.
- Només hi ha una diferenciació del text en lletra cursiva i és a l'última frase de l'última llegenda, on s'explica o es dóna validesa al títol de la llegenda: *Ningú es mor fins que Déu vol*.
- L'adaptació de les llegendes no utilitza el punt i coma, els parèntesis ni els claudàtors. Les majúscules també segueixen els usos habituals de la llengua escrita.

Altres aspectes formals del text són les línies en blanc posteriors als paràgrafs, i que posen èmfasi en la separació de les idees i dels significats, i ajuden a llegir pausadament i distingint un paràgraf del següent.

El format del text s'ha triat segons les necessitats dels lectors. S'ha escollit la forma apaïxada de la pàgina: hi ha el text i fotografies amb explicacions per aclarir el text i facilitar la lectura. Això permet que, mentre es va llegint el text, es puguin veure les fotografies que també es projecten a la pantalla de la sala.

Les fotografies que acompanyaven el text es van treure de la **Base de dades de fotografies locals** de la Biblioteca de Manlleu.

Es tracta d'una base de dades, en contínua ampliació i actualització, on es poden identificar les fotografies sobre temes locals a partir de diversos conceptes: fotògraf, tema, lloc, personatges, any, comentaris...

Conté fotografies dipositades a la Biblioteca Municipal, espai Bisbe Morgades, de l'any 1880 a l'actualitat, i es vol ampliar el treball amb les fotografies de l'arxiu del fotògraf Carles Molist, dipositat a l'espai Mossèn Blancafort. Les fotografies exposades disposen dels permisos corresponents per fer-ne ús. També es van utilitzar les fotografies del llibre de Maria del Mar Basagaña, *Manlleu: recull gràfic 1886-1965*.

5

METODOLOGIA

Per portar a terme aquest Club de Lectura s'utilitza els llibres de Lectura Fàcil.

Es fa una lectura en veu alta del llibre (llegeix la bibliotecària i alguns avis). Durant la lectura hi ha diverses interrupcions que propicien la reminiscència que el text provoca de records dels propis usuaris i es fan comentaris sobre el contingut del llibre (què ens suggereix, què entenem, etc.).

La sessió es fa a la sala d'actes de l'Hospital, amb l'ajut de megafonia i amb el suport gràfic de projeccions d'imatges relacionades amb el text llegit: així es reforça l'audició i l'atenció en persones amb problemes d'audició i visuals.

Els familiars que volen assisteixen a la lectura conjunta i ajuden el pacient a continuar la lectura a casa.

El taller de lectura que es va realitzar per les quatre adaptacions de les llegendes de Manlleu van seguir la metodologia usual:

- La sessió es portà a terme el dia 12 de novembre del 2008. La sessió va començar a les dotze i es va allargar fins que es van acabar les lectures i els comentaris que van anar sorgint (unes dues hores de mitjana).

- Els textos es lliuren als participants com si ja estiguessin editats com a textos de lectura fàcil.

- El personal de l'hospital de dia (una infermera i quatre auxiliars d'infermeria) i la directora de la Biblioteca, Núria Silvestre, van conduir la sessió.

- A mida que s'anava llegint, es reproduïen les imatges que acompanyen els textos en una pantalla gegant. Les imatges es van anar repetint, i aquesta mesura va molt bé per a poder fer memòria fotogràfica i reforçar la tècnica de la lectura.

- Es llegeix en veu alta, primer ho fa la Núria Silvestre i després ho fan els participants. Cada participant llegeix dues o tres pàgines en veu alta i els altres segueixen la lectura amb el seu llibret o bé escoltaven (s'ha de tenir en compte els dèficits visuals i físics d'alguns d'ells i també d'altres que no saben llegir).

- La sala de lectura està equipada amb micròfon, pantalla, seients còmodes i claror.

- Les persones amb dèficits visuals s'asseuen als seients del davant.

- Durant la sessió, el personal de l'hospital va anar prenent dades en unes taules per tal d'obtenir els resultats del seguiment de la lectura.

La sessió va servir per comprovar que hi havia una bona comprensió dels textos, ja que molts dels usuaris coneixen més o menys les llegendes o bé coneixen els llocs i els personatges que hi apareixen. Amb aquesta activitat es pretén que recordin molts aspectes de temps passats.

En la lectura de la primera llegenda es va recordar que precisament el Pou del mas Erm

es feia servir fins fa poc per abastir d'aigua a l'actual barri de l'Erm i a una indústria de gasoses situada allà a prop. Es va parlar de persones que coneixien els usuaris que havien mendicat o que portaven mala vida i havien mort en estranyes circumstàncies. També es va fer referència a la moralina del text, que té un sentit religiós per les imprecacions dels dos nois. Llegint la segona llegenda, van recordar el carrers de Manlleu i també la manera de festejar que tenien els joves d'abans i la que tenen els joves d'ara. La tercera llegenda va obrir el tema de la guerra i les baralles entre famílies de diferents pobles. Finalment, la quarta llegenda va ser la que més els va divertir i va propiciar comentaris sobre la vida matrimonial i les costums de cada persona. La majoria dels que llegien o segueixen la lectura feien intervencions i l'estona resultava molt amena. I tot això cal agrair-ho a les dues responsables del Club de Lectura Fàcil de L'Hospital Sant Jaume: la Núria Silvestre, bibliotecària, i a la Ma. Àngels Anglada, infermera.

La Núria Silvestre és la directora de la Biblioteca de Manlleu i és la coordinadora del Grup de Treball de Lectura Fàcil del Col·legi Oficial de Bibliotecaris i Documentalistes de Catalunya. La Ma. Àngels Anglada és infermera de l'Hospital de dia de la Fundació Hospital Sant Jaume de Manlleu i responsable dels tallers.

En l'entrevista que es va realitzar posteriorment a la sessió de lectura, totes dues ens expliquen com va començar el taller de Lectura Fàcil i com l'han anat adaptant el format i l'espai a les necessitats dels usuaris.

El Club de Lectura va començar quan una noia amb la mare malalta d'Alzheimer es va dirigir a la Ma. Àngels dient que coneixia els materials de LF i que potser seria una bona

manera de que la seva mare pogués accedir a diferents textos adequats a la seva capacitat lectora. La Ma. Àngels es va dirigir a la Biblioteca de Manlleu i la Núria Silvestre li va comentar que ella formava part del Grup de Treball de LF del COBDC com a coordinadora i que la proposta era molt interessant. A l'Hospital de dia els interessa variabilitat i les persones amb deteriorament cognitiu lleu o moderat veuen i noten aquesta monotonia i per això un taller que els estimuli a reemprendre l'hàbit de la lectura va ser molt ben rebut.

Quan van començar el Club de Lectura encara no s'havia remodelat l'edifici de l'Hospital i ho feien a sala comuna de l'Hospital de dia. Es posaven tots els usuaris en rotllana, igual que el Club de Lectura de la Biblioteca, però van veure que no acabava d'anar bé sobretot perquè ho feien sense micròfon i no sentien la lectura prou bé. També van introduir unes llibretes perquè es pensaven que els usuaris hi escriurien a casa: títol i comentari de text, però no va ser possible perquè són persones que participen en el moment, però quan aquest moment ja ha passat ja no se'n recorden.

Si una estona després de la sessió de Lectura Fàcil anéssim a parlar amb les persones que han llegit, que ho han fet tan bé, i els preguntéssim sobre les lectures, no recordarien res. Tampoc disposen d'una monitora per cadascú i la família tampoc hi participa, per tant, van haver de descartar la idea de fer com una fitxa bibliogràfica del llibre que han llegit i llavors prendre notes, escriure opinions o comentaris, etc. També van veure que hi havia usuaris que per qüestions físiques no els anava bé de poder aguantar el llibre i per això no tots tenen llibre. D'altres no poden llegir perquè no s'hi veuen prou bé, encara que la lletra dels textos

de Lectura Fàcil és grossa, no és ho és prou per a ells. I d'altres que són analfabets però els agrada sentir les històries.

A partir de trasllat a la nova sala d'actes de l'Hospital es van poder solucionar aquestes mancances. Van disposar de megafonia per a les persones que no hi senten bé. També es va instal·lar un projector d'imatges per fer de suport a la lectura, perquè a través de les imatges ells recorden molt més el que s'està llegint, més que no pas el fet d'estar llegit, ja que en les persones amb deteriorament cognitiu la primera memòria que es veu afectada és la memòria immediata i després la recent. A través d'imatges i de llibres que han llegit en la seva infantesa, adolescència o edat adulta, sobretot els llibres de Jules Verne, ells recordaven tot això.

La pregunta cabdal que s'havia de fer era: Per què es va triar el material de lectura fàcil ? Heu provat de altres materials ?

I elles, de seguida diuen que sí que van provar d'altres materials però no podien seguir el text. Era massa complex i hi estaven molts dies. L'exemple que posen és el de la lectura de *La Plaça del Diamant*. Una voluntària anava a llegir *La plaça del Diamant* i només llegia ella, després es comentava cada capítol però no podien seguir el text, tant pel seu format com pel seu contingut, tots dos molt densos i propicis al cansament dels lectors. A l'hora de llegir els costava assimilar aquell format perquè el text tenia la lletra molt petita.

En canvi, amb els textos de lectura fàcil poden seguir l'argument amb facilitat i les diferents intervencions de la conductora introduint temes propers als avis també és un element que propicia l'atenció.

En la sessió de lectura hi havia 55 persones. Això vol dir que, tot i que hem vist que entraven i sortien persones, els agrada venir. Només han llegit 14 persones i han llegit molt bé perquè la lectura és una cosa mecànica com conduir, no es perd fins al final del deteriorament. Encara que només llegeixin 14 persones, la resta de persones que hi ha se senten acompanyades i encara que no llegeixen estan al cas del que expliquen i participen dels comentaris que es generen en la lectura.

És per això que al cap d'un any de començar el club de lectura van veure la necessitat, d'alguna manera, d'objectivar aquesta percepció que tenien de que gairebé tots seguien bé la sessió. I la Ma. Àngels va crear una graella de control de cada una de les persones que assisteixen en el club de lectura. I així saben objectivament els que participen, els que llegeixen, els que només escolten, els que s'adormen, els que fan soroll, els que d'alguna

manera molesten. Tot això s'havia d'escriure, de posar sobre paper perquè sinó quedava com una percepció seva completament subjectiva.

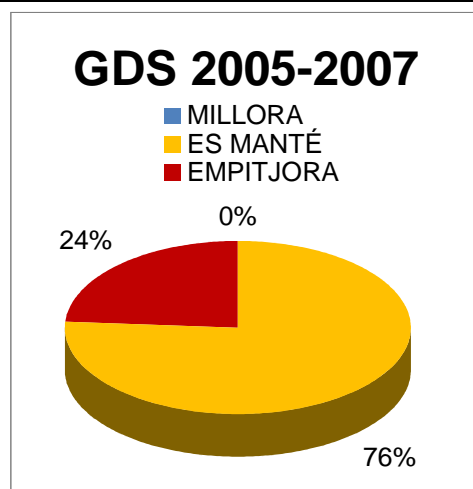
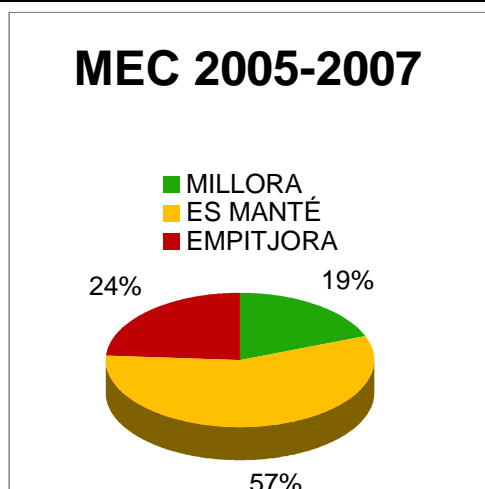
La Ma. Àngels explica que quan van començar el taller l'any 2005, es va fer una valoració cognitiva d'aquestes persones amb unes escales homologades i amb dos indicadors: el MEC (Mini Examen Cognitiu), que valora la funció cognitiva. I el GDS (Global Deterioration Scale), que valora la severitat del deteriorament cognitiu. Això va servir per veure i valorar si a través dels tallers, evidentment no només de lectura fàcil, sinó altres de l'hospital de dia, aquesta persona es mantenia en un cert període estable. Si milloraven o si perdien. Evidentment com es pot veure a la graella, de les 21 persones que llegeixen en milloraven 4, es mantienien 12 i empitjoraven 5. Això ens ajuda a veure que realment hi pot haver una millora o un estancament.

A continuació es pot consultar la taula que la Ma. Àngels va elaborar per tenir una estadística de la variació del MEC (valoració de la funció cognitiva, amb una escala de valors entre 23 i 35 segons la capacitat cognitiva) i del GDS (valoració de la severitat del deteriorament cognitiu amb una escala de l'1 al 7 segons el deteriorament) de les persones que llegeixen realitzada entre els anys 2005 i 2007:

MEC 2005	MEC 2007	GDS 2005	GDS 2007
29/35	29/35	3	3
30/35	29/35	4	4
26/35	26/35	4	4
23/35	23/35	4	4
28/35	29/35	4	5
27/35	27/35	4	4
27/35	26/35	5	5
23/35	24/35	3	3
29/35	28/35	3	3
28/35	28/35	3	4
26/35	27/35	3	3
23/35	24/35	3	4
33/35	33/35	2	2
33/35	33/35	3	4
30/35	29/35	3	3
29/35	28/35	3	4
25/35	25/35	4	4
26/35	26/35	1	1
30/35	30/35	1	1
30/35	30/35	1	1
27/35	27/35	5	5

Resum MEC	MILLORA	ES MANTÉ	EMPITJORA	TOTAL
	4	12	5	21

Resum GDS	MILLORA	ES MANTÉ	EMPITJORA	TOTAL
	0	16	5	21

Totes les persones que assisteixen al taller de Lectura Fàcil tenen un deteriorament lleu i moderat. El GDS marca la part instrumental: el que la persona gradualment deixa de fer a mesura que va evolucionant la malaltia.

El GDS1 és una persona que està bé. El GDS2 ja comencen a haver-hi petits oblits: no recorda on ha deixat les claus, el cotxe. GDS3 problemes amb els ingredients del menjar, no se'n recorda que posava el pebrot en algun guisat o problemes en el moment d'anar al banc, etc. Amb l'escala de GDS s'arriba fins al 7, que és quan la persona és totalment dependent. A les sessions de Lectura Fàcil hi ha GDS 3, 4 i algun 5. També s'elaboren estadístiques a partir del comportament dels usuaris en cada sessió. Es va elaborar un quadre de valoració de l'atenció de cada usuari amb les variables següents:

Atenció: mostra si l'usuari està atent a la lectura

Avorrit: si no li agrada el text.

Distret: si no para atenció al que s'està llegint.

Comentar: si fa comentaris quan hi ha el torn de participació.

Llegir: si llegeix en veu alta.

Bona predisposició: si té un bon comportament i li agrada el taller.

Interfereix: si interromp la lectura o parla quan no ho ha de fer.

Dorm: hi ha malalts que poden adormir-se, sobretot per la medicació que prenen.

Indiferència: si estan a la sala però no mostren cap reacció.

Segueix la lectura: si quan els altres llegeixen, segueix la lectura per ell mateix.

Aquest taller s'inclou dins el conjunt de tallers de psicoestimulació que fan cada dia. Hi ha tallers adaptats a cada procés de deteriorament. Amb els assistents al taller de Lectura Fàcil fan tallers diversos: es treballa l'orientació temps-espai-persona, que és importantíssim perquè molts no recorden que avui és dia 12, que és divendres i poden dir que estem al mes de setembre. En lloc de dir-los que avui és el dia 12, intenten buscar referents: fa pocs dies vam tenir una festa important (Tots Sants) i ara s'acosta una festa importantíssima, el naixement de Jesús ... I ells diuen: "És clar, estem a desembre!". Treballen la persona, ja que és important saber qui són, qui són els seus pares. I també és important l'espai: ha de saber que es troba a l'Hospital de dia, al mòdul de baix i a Manlleu. A partir d'aquí treballen categoritzacions, la memòria recent, amb dígit, les hores, el món immediat. La memòria recent va dels 8 segons fins a una setmana. La memòria immediata és la immediatesa del moment. Després treballen la memòria remota, que són les coses apreses i la memòria biogràfica que és la història pròpia. També treballen el reconeixement amb un text molt curt i senzill, el llegeixen i després fan preguntes.

Segons la Núria Silvestre, el club de Lectura potser no és un taller pròpiament dit, perquè potser no fan un treball de comprensió de text. Ella creu que és més de reminiscència i també per donar sortida a interessos més culturals de les persones que vénen a l'Hospital de dia perquè no tothom gaudeix fent manualitats. Hi ha molta gent que al llarg de la seva vida activa, per dir-ho d'alguna manera, havien llegit molt, eren grans lectors. És una manera de buscar una activitat per a aquest tipus de gent que ja ho havien fet de forma habitual, o sigui és més el gaudi, el plaer de llegir, és una activitat que suposa un confort, un benestar pels usuaris més que no pas que pretengui ser una teràpia que millori amb un gran percentatge. És més una activitat que per sumar tot el que fan ells, potser sí que es pot produir una millora, però en el cas d'aquest malalts un èxit és que es mantinguin.

La Ma. Àngels apunta que s'ha vist que persones que havien llegit molt i que ara ja no llegien perquè estaven desanimades o perquè no hi havia un estímul, ara han tornat a agafar el llibre a casa, i han tornat a llegir. Això no vol dir que els ho expliquin, perquè no se'n recorden, però tenen aquells llibres a casa que feia dos o tres anys que no els tocaven i ara tornen a llegir i això és un estímul per a ells.

També comenten que hi ha llibres que els han sorprès molt i que no es pensaven que els pogués agradar tant. Per exemple el de *Maurice o la cabana del pescador* com que és una història que s'acaba bé ha agradat molt, i també agraden molt les de Jules Verne perquè entren més en el referent cultural de cadascú i és una manera de recuperar-ho.

6

CONCLUSIONS

La finalitat del treball és mostrar com els textos de Lectura Fàcil faciliten la comprensió lectora dels usuaris amb discapacitats cognitives de l'Hospital de Dia de Manlleu. La hipòtesi de treball que s'ha formulat: *¿Els criteris de LF són una eina vàlida per a aconseguir reemprendre l'afició a la lectura entre persones que tenen dificultats de comprensió, i per a les quals altres tipus de textos no són adients?* queda confirmada i s'ha pogut demostrar que sí que son vàlids. I en tenim el resultat amb l'experiència que es porta a terme a l'Hospital Sant Jaume de Manlleu, que conjuntament amb la Biblioteca de Manlleu organitzen l'activitat del Club de Lectura Fàcil.

Els textos que s'han llegit són materials elaborats amb especial cura per tal que puguin ser llegits i entesos per tots aquells que tenen dificultats lectores o de comprensió i estan redactats segons les directrius internacionals de Lectura Fàcil. Es va fer una tria especial d'uns textos que interessessin als usuaris i l'adaptació a la lectura fàcil de quatre llegendes de Manlleu va ser un bon encert.

La presentació del text, tant formal com de contingut, seguia les línies directrius principals per als textos adaptats a la lectura fàcil.

Ja sabem que s'han fet lectures prèvia amb textos no adaptats i que no podien seguir per factors formals i de contingut. Per a aquests usuaris un text concís, clar, ben estructurat, amb una acció i un desenvolupament lineal com són els textos de Lectura Fàcil generen unes reaccions positives i un interès per la lectura que havien deixat de practicar quan se'ls va diagnosticar la malaltia.

Els usuaris del Club de Lectura seguien molt més bé el text amb la utilització d'un llenguatge senzill i directe, amb mots simples, evitant els conceptes abstractes i fent servir paraules relatives al llenguatge oral quotidià que curtes, fàcils de pronunciar i de llegir. També s'ha tingut cura amb el llenguatge metafòric i amb l'ús de sentits figurats, intentant limitar i eliminar l'ús d'aquestes dues figures retòriques. Els aspectes sintàctics s'han revisat i s'han utilitzat, sobretot, oracions curtes i alguna subordinada, però s'han evitat les oracions subordinades massa complexes i l'ús del subjuntiu i de formes verbals compostes. Finalment, s'han simplificat els signes de puntuació.

Cal destacar la gran tasca de la Núria i la Ma. Àngels com a conductores de la sessió. Amb la dinàmica que han establert de llegir els textos i interrompre la lectura per fer comentaris que ajudin als usuaris a recordar fets i anècdotes fan que aquest taller esdevingui un estímul i proporcioni molt benestar entre els participants. No es pot dir que ajudi en la millora del seu estat físic i mental, però estimula la participació, la reminiscència i el plaer per la lectura en persones que sovint ho havien donat per perdut.

Els ha ajudat a tornar a llegir i ho fan amb uns textos pensats per a persones com ells amb dificultats lectores més que no pas de comprensió.

L'existència dels llibres de Lectura Fàcil els ha proporcionat moltes estones de lectura i records gràcies a la manera de conduir el taller. Han llegit molts títols de llibres i en tots hi ha trobat algun tema en especial que els motiva i els fa intervenir. Molts d'ells també llegeixen en veu alta i això ajuda als altres usuaris que per diverses raons no poden llegir i només segueixen el text oralment.

En definitiva, tal com s'ha dit, els textos de lectura fàcil adaptats per als usuaris de l'Hospital de Dia de Manlleu, amb dificultats lectores i/o de comprensió són una bona eina per a estimular el gust a la lectura i comporta un benefici, potser només perceptible en el moment degut a les malalties mentals degeneratives que pateixen, però que ells segueixen amb molt bona predisposició i entusiasme.

7

BIBLIOGRAFIA CITADA I CONSULTADA

ANGLADA PLANA, MA. ÀNGELS. *La Lectura fàcil adaptada a la geriatria: (encara que em costi jo també llegeixo)*. Manlleu: Fundació Hospital Sant Jaume, 2008.

BASAGAÑA I ROCA, MARIA DEL MAR. *Manlleu: recull gràfic 1886-1965*.
Barcelona: Efadós, 2002. Col·lecció: L'Abans.

CASALS TORRES, IMMA. "La lectura fàcil en las bibliotecas públicas". En: Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas (3º: 2006; Murcia). *La biblioteca pública, espacio ciudadano: actas*. [Madrid]: Ministerio de Cultura, D. L. 2006. 541 p.

Disponible a: http://travesia.mcu.es/documentos/Congreso_3bp/actas_congreso3bp.pdf
[consulta 27-4-2008]

IFLA. SECTION OF PUBLIC LIBRARIES; UNESCO. (2002). *Directrius IFLA/Unesco per al desenvolupament del servei de biblioteques públiques*. Barcelona: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya.

JORNADES INTERNACIONALS DE LECTURA FÀCIL (2005: BARCELONA). *Jornades Internacionals de Lectura Fàcil: Actes: Barcelona 6-8 'octubre de 2005*. Barcelona: Associació Lectura Fàcil, DL 2006.

MAYOL, CARME. (2005). "La lectura fàcil : una eina d'inclusió social". En *Bibliodoc : Anuari de biblioteconomia, documentació i informació: 2005*. Barcelona : COBDC, pp. 47-63.

MAYOL, CARME; SALVADOR, EUGÈNIA. *Materials de lectura-fàcil: anàlisi, directrius internacionals i proposta per a elaborar aquests materials a Catalunya*.
Barcelona: FUS, Grup de Fundacions, 1999. (Finestra oberta; 8).

NACIONS UNIDES. *The standard rules of the United Nations on the equalization of opportunities for persons with disabilities*[en línia]. Stockholm: The Centre for Easy-to-Read, 1998. Disponibilitat:

http://www.isec2000.org.uk/abstracts/papers_m/malbran_1.htm

SILVESTRE GUSÍ, NÚRIA; CAPO, MARIA ROSA. (2004)."La lectura fàcil a les biblioteques catalanes". En: *Item*, Núm. 36 (gen./març), pp. 57-77.

SOLDEVILA BENET, ANNA. (2002). "La dinamització sociocultural en els centres de dia per a gent gran". En: *Quaderns d'Educació Social*, núm. 22 (set.-des.), pp. 97-110.

SALVADOR, EUGÈNIA. *Estimular la lectura: materials de Lectura Fàcil*. Cinquena Jornada sobre Dislèxia a Catalunya. (Barcelona 20 de Novembre de 2004)

SALVADOR, EUGÈNIA. «Lectura fàcil: un suport per a les persones amb dificultats lectores». Barcelona. *Educació*, núm. 45 (març 2005), p. 19.

TORRENT Y GARRIGA, DOMINGO. *Las Leyendas de mi pueblo*. Vic: Viuda de R. Anglada, 1902.

TRONBACKE, BROR INGEMAR. [Directrius per a materials de lectura fàcil](#). Versió catalana d'Àngels Massísimo. Barcelona: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya, 1999. 46 p. (Eines per a la biblioteca; 1).

TRONBACKE, BROR INGEMAR. [The Publishing of easy-to-read in Sweden : lecture given at National Library of Australia, Camberra 1993](#). [Stockolm] : The Easy-to-read Foundation, 1993.

TURIEL, JOSEP. "Recusos web sobre lectura fàcil i serveis especials". *BiD* (textos universitaris de biblioteconomia i documentació). Núm.12 (juny 2004).

Disponible a: <http://www.ub.es/bid/12turiel.htm> [consulta 27-4-2008]

UNESCO. *Manifest de la UNESCO de la Biblioteca Pública*. Barcelona: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya, [1995].

ANNEX

ANNEX 1

ELS TEXTOS ADAPTATS

EL POU DEL MAS DE L'ERM

Sortint de Manlleu cap a Torelló,
el primer camp que es troba a mà dreta
és l'anomenat La Pedrosa, que pertany al mas de l'Erm.
En una banda del camp hi ha un pou.
Aquesta llegenda explica com es va obrir aquest pou.

Propietat d'Alex Domínguez Morés

Obertura d'un pou d'aigua, any 1915

Els propietaris del mas de l'Erm,
eren uns honrats pagesos de bona posició,
que vivien allà mateix.
Tenien fama ben guanyada de caritatius,
perquè mai negaven l'almoina a qui anava a demanar-la.

Dos joves catalans, que no tenien l'accent de la Plana,
van arribar un dia fins allà demanant caritat.

Per casualitat, el cap de la família va obrir la porta,
i els va donar una almoina relativament gran,
però els va dir:

- No em dol pas l'almoina que us he donat,
ni les que em puguin demanar d'ara endavant;
però veig que sou joves i forts, i gaudiu de bona salut,
i vull donar-vos uns consells:
Mendicar és viciós,

i quan s'ha perdut la vergonya de demanar caritat,
ja no es vol treballar de manera honrada.

Hi ha joves forts que no tenen ganes de treballar i mendiquen.
La gent ho veu i no els vol ajudar.
Llavors no tenen res per menjar i poden arribar a ser criminals.
Jo us aconsello que treballau.

Imatge d'un captaire, any 1928

- Senyor - va contestar un dels captaires -,
per a poder treballar, primer necessitem tenir una feina.
- Sí - va interrompre el propietari -,
però per tenir-la cal cercar-la... i voler fer-la.

- ¿Vostè ens voldria donar feina? - van dir els dos nois.
- En aquesta l'època no hi ha feina al camp; però... ¿quin ofici
teniu?

- Tots dos hem acabat l'aprenentatge de paleta.
El propietari va reflexionar per un moment i va dir:

-¿Sabeu obrir un pou?
- N'hem obert diversos - van contestar.
- ¿Podeu construir un pou en el punt que jo us indiqui?
- Amb molt de gust -, van dir els dos nois.
- Doncs veniu amb mi.

I els tres se'n van anar cap al camp de La Pedrosa,
van examinar el terreny,

i quan van arribar a l'extrem nord del camp, el pagès va dir:
- Em sembla que aquest és el millor punt per a obrir el pou.

La roca està a poca profunditat,
el camí i la casa també estan molt a prop,
i no es perdrà gaire terra de cultiu.

Us deixo sols perquè examineu el terreny.
Després veniu a la casa i mirarem d'ajustar el tracte.

Mentre es faci el pou sereu els meus dispesers i també us donaré taula, llit, eines i materials.

El propietari va marxar, i els dos paletes es van quedar allà fins que van acordar el preu que havien de demanar per l'obertura del pou.

Al quart d'hora ja estaven altra vegada en presència del propietari.

- Nosaltres creiem -, va dir un dels paletes, que si hem de deixar un pou ben arreglat, que tingui sempre aigua suficient per a l'abastament d'aquesta casa, a més del menjar, llit i altres oferiments, vostè haurà de pagar-nos cinquanta lliures barcelonines.

- Em sembla que són molts diners-, va contestar el propietari, però com que prefereixo perdre jo, perquè no està bé aprofitar-se del pobre, accepto la vostra proposta: podeu començar l'obra quan vulgueu.

5

A l'endemà van començar els treballs.

A l'hora de l'esmorzar ja havien trobat la roca.

- ¡Bon negoci haurem fet! -, va exclamar un dels paletes, si amb la facilitat que hem trobat la roca trobem l'aigua.
- Així serà - va contestar el seu company, encara que hàgim de cridar al dimoni perquè ens ajudi.

Aixadell per cavar

I van començar a trencar la roca, però era una mica dura i no cedia fàcilment al cop de pic, ni les barrinades donaven grans resultats.

6

Amargats i enfadats, veient que avançaven poc en la seva obra,
no donaven cop de pic o de martell
que no anés acompanyat d'una blasfèmia o una paraula grollera.

Van passar tres dies treballant durament,
I l'aigua no apareixia per enlloc.
I ells treballant i renegant sempre, fins que,
després d'una blasfèmia horrible contra Déu i la Verge,
van escoltar una veu ronca que va dir:

-¡Abans sortirà foc, que aigua ! -
Esglaiats de terror, van fugir d'aquell lloc.

El sol es ponía cap a les muntanyes de Sant Bartomeu del Grau
i era l'hora que els obrers acabaven el jornal.

El propietari del mas *Erm* esperava a casa seva als constructors
del pou, i al cap d'una bona estona, veient que no venien,
va manar a un criat que els anés a buscar i no va trobar a ningú.
I ningú va entendre perquè havien marxat sense dir res,
com si haguessin desaparegut.

7

Uns dies després, el propietari va anar a Vic,
i a l'hostal va sentir parlar amb cert misteri
de dos joves paletes que havien mort a l'hospital.

El Passeig de Sant Joan, any 1887

Va pensar que podien ser els seus obrers,
i se'n va anar a trobar al director de l'asil
per saber què havia passat.
No anava equivococat.

8

El director li va dir que els nois, malalts de tant córrer i de l'esglai que havien rebut, havien anat a demanar allotjament a l'asil. Estaven ben peneditis i es van confessar. Dos dies després es van morir, i van deixar un testament que declarava que no tenien cap bé i suplicaven que se'ls enterrés cristianament.

El propietari del mas de l'*Erm* va dir al director de l'hospital:

- Aquests joves no van acabar l'obra que havien agafat a preu fet, però això no importa.

Aquí té vostè les cinquanta lliures barcelonines, el preu convingut de l'obra, en sufragi per les seves ànimes.

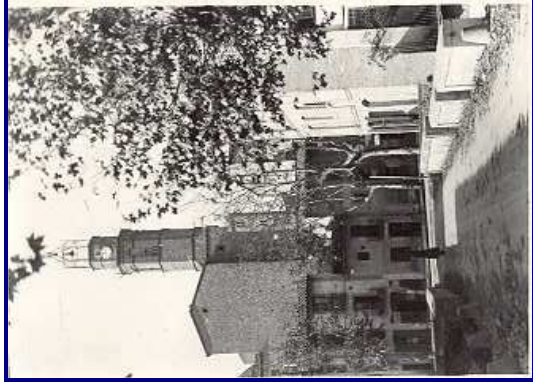
Va donar aquesta suma al director, i va marxar immediatament cap a Manlleu.

Llavors va cridar a dos paletes de la mateixa vila perquè acabessin el pou i al primer cop de pic va sortir tanta aigua en abundància que des d'aquell dia no ha mancat mai més aigua per a l'abastament de la casa en el Pou del mas *Erm*.

EL PONT DE SANT MAMET DE MANLLEU

Sobre el Torrent d'en Magí hi ha un pont que uneix el passeig de Sant Joan amb el carrer de la Cavalleria. És un pont d'un sol arc, però no és recte, fa un petit revolt, com si Hèrcules, amb la seva mà, l'hagués volgut ensorrar i no hagués pogut.

El Pont de Sant Mamet, any 1928

Ningú sap qui el va construir ni quan. Així és el pont de Sant Mamet.

La llegenda va passar en temps de bruixotes, Quan es pactava fàcilment amb el diable.

En aquell temps, vivia en una modesta casa del carrer del Comte la Maria, una noia molt bonica i plena de virtuts.

Un jove de família molt rica es va enamorar perdudament d'ella i va començar a festejar-la.

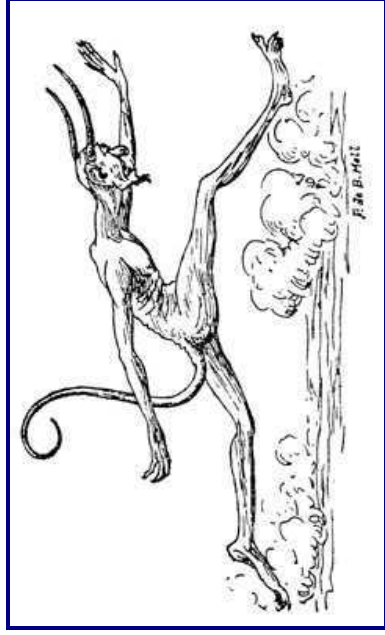
La Maria veia que la seva relació era impossible perquè ella venia d'una casa molt humil i hauria sigut un matrimoni molt desigual. I com que aquell jove tenia fama de calavera i galant, va desatendre sempre les seves súpliques amoroses.

El xicot estava desesperat perquè no podia aconseguir el seu objectiu.

Un dia se li va presentar un gentil cavaller, i li va dir que sabia que estimava la Maria.

Però també sabia que no volia casar-se amb ella, sinó que només la volia seduir.

- No m'ho negueu - va afegir el cavaller, que era ni més ni menys que el diable.

- No us ho retrec pas, he vingut a ajudar-vos. Perquè vós sol no us en sortireu pas.

- ¿Què voleu de mi? - va demanar el jove.

Estic disposat a donar-vos tot el que em demaneu.

Avui no puc disposar de l'herència dels meus pares, però el dia que morin us la cediré, si m'ajudeu.

- No vull pas tantes riqueses - va replicar el cavaller.

Gaudiu d'aquest món mentre visqueu en ell, però vull que em doneu la vostra ànima quan us moriu.

El jove va accedir, i després el diable li va donar instruccions sobre com havia d'actuar per aconseguir el seu objectiu.

- Si ella no cedeix - va concloure el diable, caldrà fer servir la força, i jo us ajudaré,

però podré tocar-la, doncs heu de saber que jo sóc el diable i la Maria està protegida per un escapolari de la Verge del Carme.

Imatge de la Verge del Carme

Després el jove va seguir els consells del diable.

Va anar a trobar a Maria i li va dir:

- Maria, no crec que puguis dubtar de l'amor que et tinc, però els meus pares s'oposen al nostre matrimoni perquè no tens fortuna, però joestic disposat a tot si tu accedeixes.

Fugirem una matinada,

i jo tindré les coses preparades per casar-nos.

Una vegada siguem casats, tot s'arreglarà amb els meus pares, doncs sóc fill primogènit i m'estimen molt.

El xicot li va exposar tan bé el pla, que la Maria va accedir.

A les tres de la matinada del dia convingut, la Maria sortia tota sola de casa seva.

Els carrers estaven completament a les fosques.

Va passar per la baixada d'en Ferrer, avui anomenada baixada de Bonet; va travessar el pont de Sant Mamet, i va seguir pel carrer de la Cavalleria.

Al final del carrer hi va trobar el jove que l'esperava, i a poca distància hi havia el diable.

Baixada d'en Bonet

El jove li va dir que aquell dia no podien celebrar-se les noces, i que esperava que no tindria inconvenient en seguir-la fins a una masia que ja estava preparada per als dos.

Maria va comprendre de seguida

que havia estat víctima d'un engany i s'hi va negar.

El jove va veure que no la podria convèncer,

I va dir ben enfadat:

- Mira, Maria, tinc tant desig que em segueixis,

que si no és de bon grat, serà per la força.

I va voler agafar-la pel braç,

però la Maria, lleugera com un gat, va fugir ben de pressa.

El jove va córrer darrera d'ella sense poder-la atrapar.

El diable no es va atrevir a tocar-la

perquè la Maria duia el Sant Escapulari.

I va voler enderrocar el pont de Sant Mamet

abans que el travessés la jove,

però al donar la primera empenta,

va sonar al campanar de l'Església el toc de l'*Ave Maria*,

i al moment, el maligne esperit,

com si hagués estat ferit per un llamp,

es va enfonsar a les aigües del torrent,

i només va aconseguir torçar el pont

per on la Maria es va escapar.

Des d'aquest dia, el pont de Sant Mamet va quedar ben torçat.

PARAULA ACOMPLERTA

Prop de Manlleu hi ha dues masies molt conegudes:
Can Batlle i Can Bac de Roda.

Aquesta llegenda explica una història que va passar durant
la Guerra de Sucesió entre els propietaris de les dues masies.

A la carretera de Torelló hi havia la masia Batlle
i el seu propietari era en Joan Pla.
En Joan Pla era partidari de Felip V.

A dos quilòmetres, al camí que va cap a Roda,
hi ha la masia Bac. Allà hi vivia Bac de Roda.
En Bac era partidari de l'Arxiduc Carles d'Àustria.

Una nit molt freda del mes de desembre de 1706,
Joan Pla i els seus soldats jugaven a cartes a la masia de Can
Batlle.

Masia de Can Batlle, any 1920

Hi havia un vigilant a la finestra per si s'apropava algun espia.
Tot estava en silenci, però es va sentir el cant d'un mussol.
Els soldats eren molt valents quan s'enfrontaven a l'enemic,
però van sentir el cant i es van espantar
perquè sempre s'ha dit que si sentiu el cant d'un mussol
significa que s'acosta una desgràcia.

En Pla no creia en aquestes supersticions i va dir:

- El mussol és una au inofensiva que fa un gran servei a l'agricultura, destruint molts ratolins i musaranyes.

I va manar que 4 homes armats amb fusells i punyals sortissin a fer una ronda i anessin fins a La Cavalleria per veure si hi havia moviments sospitosos.

Soldats amb armes

Ja eren molt a prop de La Cavalleria i van sentir uns passos.

Sense dir res, els quatre homes varen baixar pel camí sense fer soroll i es van amagar sota el marge.

De seguida van veure un home que s'acostava.

Anava embolicat amb una espessa flassada vermellosa, el cap cobert amb una barretina, i amb les orelles ben tapades.

Era en *Bac de Roda*, que anava des de casa seva a La Cavalleria per parlar d'assumptes de guerra.

Els amos de La Cavalleria eren del mateix bàndol que en Bac de Roda.

-¡Aturi's! - va dir un dels homes que s'havia amagat, i van apuntar amb els seus fusells a en Bac.

-¿Qui sou i on aneu? - van dir.

En Bac no els va dir qui era, i va contestar:

- Sóc veí de Roda que per assumptes particulars va a Manlleu.

- ¿I per a anar a Manlleu passeu per un camí tan solitari?

- Com que els soldats d'en Pla i els de La Cavalleria

sempre es disparen trets,

no volia trobar-me entre els dos focs.

Masia El Vicenç
de Les Masies de Roda, any 1925

Però aquestes explicacions no van satisfer prou

als soldats d'en Pla, i van arrestar en Bac.

Quan van arribar a Can Batlle,

en Pla va reconèixer de seguida en Bac, però no va dir res.

Els seus soldats van dir:

- Hem trobat a aquest home i us el portem. Potser és un enemic.

- Entreu en aquest rebedor -, va dir en Pla.

En Bac va obeir i van entrar tots dos a la saleta.

- Per fi, Bac, heu caigut en les meves mans!

Fa temps que ens tenim jurada la guerra a mort,

i ara la vostra vida és meva -, va dir en Pla.

- Ja que la meva vida us pertany,

no tractaré de defensar-la: la guerra és un joc,

i un o altre ha de perdre.

Avui m'ha tocat a mi.

¡Lloat sigui Déu! Podeu matar-me – va contestar en Bac.

En Pla va quedar sorprès de la sang freda que tenia en Bac.

I va dir: - Jo no faré tal cosa: això seria un assassinat.

Jo només mataré o moriré en el camp de batalla.

Així, doncs, quedeu lliure!.

Dues gruixudes llàgrimes, plenes d'agraïment,
van rodar per les galtes de Bac.

-Potser, va dir en Bac, mai podré mostrar el meu
reconeixement,

però us dono paraula d'honor que ni la vostra família
ni la vostra casa, ni els vostres bestiaris, ni els vostres camps,
seran atacats per part dels que defensen a l'Arxiduc.

Si això passés, jo interposaré la vida que em regaleu,
entre les vostres coses i els que vulguin tocar-les.

Jo seguiré defensant el meu partit,
i vós seguireu defensant el vostre.

Enmig del combat renyirem com cavallers,
però fora d'ell, recordarem que som dos pagesos
que ens encomanem a Déu

demanant una mateixa cosa: que ploqui,

o que s'emporti alguna tempesta que malmeti els sembrats.

- Gràcies, va replicar Pla,

la mateixa promesa us faig:

tampoc sofriran les vostres pertinences,
i faré el que pugui per a evitar-ho.

I tos dos van complir la paraula amb lleialtat.

Van combatre tots dos en el seu bàndol amb entusiasme i
decisió,

però ni les seves famílies ni les seves masies
van patir cap agressió per part dels seus contraris
durant tota la guerra.

NINGÚ ES MOR

El que explicarem ara és rigorosament històric: només hem canviat els noms de les persones.

En Marcel i la Teresa feia dotze anys que estaven casats, però ni abans ni després havien sentit cap mena d'estimació l'un per l'altra.

Era un matrimoni de conveniència.

En Marcel era fill d'una família de camperols força rics, que s'estimen de debò les seves terres i la casa pairal, i que el seu origen es perd en la nit dels temps.

Retrat d'una família de Manlleu

La família d'en Marcel, a causa de malalties, de collites dolentes i d'un litigi desgraciat, s'havia vist obligat a contreure diversos deutes, i havia demanat múltiples hipoteques.

Amb els rendiments de la terra no entenia prou per pagar els interessos als creditors, i els pares d'en Marcel, per salvar el patrimoni, Van decidir casar el seu fill amb una noia que tingués una bona dot.

En aquells temps no mancaven dones amb bona dot, i una d'elles era la Teresa, una jove de trenta anys. No era atractiva, ni de bon tros, però això no era el pitjor, la Teresa tenia un geni arrogant i insuportable, segons murmuraven els que havien tractat a la seva família.

Diu el refrany que l'amor tot ho pot,
però l'experiència ensenya que els diners encara poden més,
i en Marcel no va trigar molt en ser l'espòs de la Teresa.

Retrat de casament de la família
Gaya Brossa de Manlleu

Tot just estaven a la lluna de mel,
que la Teresa ja s'havia mostrat insolent, irritant i descarada,
tirant en cara continuament als seus sogres
que sense la seva dot,
ells haurien estat els últims hereus d'aquella antiga casa.

Seria llarg d'explicar les contínues discussions d'aquella
desgraciada família.

No se sap si per les baralles, o perquè havia de passar,
que els sogres no van trigar a morir-se.

La seva mort no va dur la pau a la família,
i pel súmmum de desgràcies,

Déu no va concedir fills al matrimoni
d'en Marcel i de la Teresa,

Si n'haguessin tingut, potser haurien portat pau
entre el mal avingut matrimoni.

En Marcel ja havia esgotat tots els mitjans
per a imposar-se a la seva dona,

sense cap resultat, i se li va acudir una idea diabòlica
per a desfer-se d'aquella càrrega que per a ell era insuportable.

Des d'aquell moment es va tornar extremadament amable amb
la seva dona,

i condescendent en els seus capritxos, és a dir,

s'havia convertit en un veritable esclau d'una gran senyora.

I va arribar el dia de la vigília d'una de les fires que celebra la ciutat de Vic.

- Benvolguda esposa, va dir en Marcel a la Teresa, si no manes el contrari, demà aniré a la fira, que diuen que serà molt concorreguda i voldria que m'acompanyessis per si s'ha de comprar alguna cosa per a la casa.

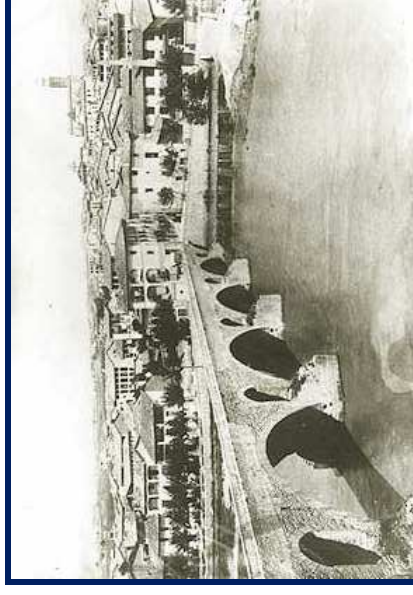
Un dia de Mercat a la Plaça de Vic

- Sí, hi vindré, va contestar la Teresa, que he de comprar-me un vestit de temporada.

L'endemà al matí, en Marcel va tenir arreglada la mula amb la seva còmode butaca perquè cavalqués en ella la Teresa, i en Marcel feia de mosso de peu. Van arribar a Vic, i allà es va fer i es va comprar tal com va ordenar la Teresa.

Quan es començava a fer fosc, els dos esposos van sortir de la ciutat per tornar a casa seva. No va passar res d'estrany durant el camí.

Quan van arribar al pont de Manlleu ja era completament fosc, I en Marcel va donar una terrible empenta a la seva esposa que la va fer caure a daltabaix.

Pont de Can Molas, any 1949

El seu pla quedava executat.

I llavors en Marcel, fingint una gran desesperació, va entrar a la vila i va demanar socors, dient que la mula havia tirat d'un salt a la seva benvolguda esposa de dalt del pont al riu.

En un moment es van reunir l'Alcalde, el Secretari, l'Agutzil i diversos veïns, i acompanyats d'en Marcel, es van dirigir al lloc del succés.

Van buscar sota les aigües a la pobra Teresa i quan ja van veure que no la trobarien van tornar tots al cap el pont i quan estaven a sota, van sentir una veu apagada que deia:

- Sóc aquí...

Era la Teresa, que havia quedat penjada a la pilastra del primer arc del pont

i només tenia uns cops i unes esgarrinxades.

La van baixar amb molta cura i l'Alcalde li va preguntar què havia passat.

La Teresa va contestar que el seu marit li havia clavat una forta empenya.

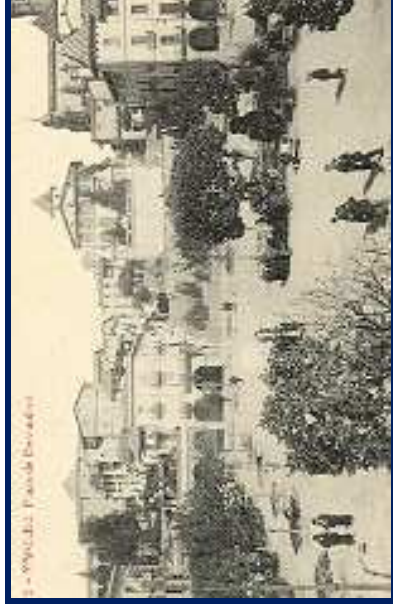
No cal dit que tothom va quedar molt sorprès

33

i l'Alcalde va fer detenir en Marcel.

Tots van anar cap a l'Ajuntament

I la Teresa i en Marcel van explicar les seves discussions de família.

Plaça Fra Bernadí, Manlleu, any 1921

Ja se sap com s'arreglaven certs assumptes en pobles de pocs veïns, com era Manlleu aleshores.

L'alcalde va ben renyar a la Teresa

per la manera de comportar-se amb el seu marit,

I ella, convinguda de les seves faltes, va saber perdonar

i va prometre esmenar-se, i ho va complir.

34

Després l'alcalde va avisar seriosament al marit, en Marcel,
pel que havia fet, i li va fer comprendre la dura pena
que se li hauria d'aplicar seguint la llei.

L'alcalde no el va denunciar
i li va recordar que *ningú es mor fins que Déu vol*.

ANNEX 2
ELS TEXTOS ORIGINALS

LAS LEYENDAS DE MI PUEBLO

por

D. Domingo Torrent y Garriga

CRONISTA DE MANLEU

VICH

IMPRESA DE LA VIUDA DE R. ANGLADA

1902 R. 10773

EL POZO DEL MANSO *ERM*

El primer campo que se encuentra, á mano derecha, al salir de Manlleu por la carretera de Torelló, es el llamado *La Pedrosa*, de pertenencias del manso *Erm*, en cuyo extremo Norte existe un pozo que nada ofrece de particular, pero del cual se cuenta un hecho de la época en que se abrió, que es como sigue:

Los propietarios del manso *Erm*, que lo eran unos honrados labradores de vetajosa posición que vivían en el mismo, tenían fama bien ganada de caritativos, pues jamás negaban la limosna á quien iba á pedirselá. Dos jóvenes que, si bien catalanes, por su acento se adivinaba al momento no ser de la comarca Ausonense, se llegaron un día allí en demau-

da de un socorro. Dió la casualidad que fuese el jefe de la familia quien abriera la puerta, y oída la petición, dióles una limosna relativamente crecida, pero les dijo:

—No crean V.^{des} que me duela la limosna que acabo de darlos, ni las que puedan pedirme en lo sucesivo; pero como observo que V.^{des} son jóvenes y robustos, y, al parecer, gozan de buena salud, me permito hacerles una observación sin ánimo de deprimirles: El mendigar es vicioso, y cuando se ha perdido la natural vergüenza que se siente al principio, los que se entregan á la mendicidad huyen del trabajo, que es fuente de honradez y bienestar. Además, á jóvenes robustos niegan muchos el socorro, y cuando falta éste y se tiene aversión al trabajo, viene la necesidad, y tras ella, á veces el crimen. Yo aconsejo, pues, á V.^{des} que trabajen; no desoigan á quien desearia verles felices. —

—Señor, contestó uno de los mendigos, para poder trabajar lo primero que se necesita es tener trabajo.....

—Sí; interrumpió el dueño, pero para

tenerlo importa buscarlo... y querer ejecutarlo.

—¿Quiere V. dármolo?

—No es esta época del año apropiado para poder ocupar á V.^{des} en las labores del campo; pero..... ¿qué oficio tienen V.^{des}?

—Ambos hemos concluido el aprendizaje de albañil. —

Reflexionó unos momentos el dueño, y —¿Sabrían V.^{des} abrir un pozo? les preguntó.

—Hemos abierto varios.

—¿Tomarían V.^{des} á destajo la construcción de uno en el punto que les indicase?

—Con mucho gusto.

—Pues vengan V.^{des} conmigo. —

Y los tres se fueron al campo *La Pedrosa*; examinaron el terreno, y al estar al extremo Norte del mismo,

—Aquí me parece, dijo el dueño, que es el mejor punto para abrir el pozo; la roca está á poca profundidad; el camino y la casa cerca, y se ha de echar á perder poca tierra laborable. Dejo á V.^{des} solos para que puedan consultarse mi-

tuamente. Venganse luego á la casa y mirémos si ajustamos el trato. Cuenten V. des con que durante el trabajo serán mis huéspedes, y les suministraré por mi cuenta mesa, cama, herramientas y materiales.—

Se retiró el dueño, quedando los albañiles allí hasta haber acordado el precio que debían pedir por la apertura del pozo. Al cuarto de hora ya estaban otra vez en presencia del dueño.

—Nos parece, dijo uno de los albañiles, que si hemos de dejar un pozo bien arreglado, que tenga siempre agua suficiente para el abastecimiento de esta casa, además de la manutención, cama y demás ofrecido, debe V. pagarnos cincuenta libras barcelonesas.

—Mucho me parece, contestó el dueño, pero como prefiero perder yo, á que lo hagan V. des, pues la explotación al pobre no aprovecha, acepto su propuesta: pueden empezar la obra cuando gusten.—

Al día siguiente dieron comienzo á los trabajos. A la hora del almuerzo ya habían encontrado la roca.

—Buen negocio habremos hecho, exclamó uno de los albañiles; si con la facilidad que hemos encontrado la roca encontramos el agua.

—Así será, contestó su compañero, aunque tengamos que llamar al demonio en nuestra ayuda.—

Y empezaron á romper roca; pero como ésta era algo dura, no cedía fácilmente al golpe de la piqueta, ni los barrenos daban grandes resultados.

Mohinos é incomodados, viendo lo poco que adelantaban en su obra, no daban golpe de piqueta ó de martillo que no fuese acompañado de una blasfemia á otra palabra soez. Uno, dos, tres y más días de asiduo trabajo, ningún resultado positivo les daba, pues el agua no parecía por ninguna parte. Y ellos trabajando y blasfemando siempre, hasta que, tras una blasfemia horrenda contra Dios y la Virgen, pudieron oír, como salida del profundo del pozo, una voz ronca que dijo: *Antes saldrá fuego, que agua*. Sobrecogidos de terror, huyeron escapados de aquel lugar, corriendo sin rumbo fijo.

El sol acababa de ocultarse en las montañas del Grao; era la hora en que los obreros del arte de albañilería daban por terminado su jornal. El dueño del manso *Erna* guardaba en su casa á los constructores del pozo; y al cabo de un buen rato, viendo que no comparecían, mandó un criado para que les llamara. Fué éste al lugar de la obra, pero á nadie encontró en ella. No comprendió el dueño la causa que pudiera motivar su desaparición; pero á los cuatro ó cinco días tuvo que ir á Vich, y en el mesón en que se hospedó oyó hablar con cierto misterio de dos jóvenes albañiles, fallecidos en el Hospital de aquella ciudad. Creyendo que podrían ser sus destajistas, fuése á encontrar al Director de dicho Santo Asilo para adquirir noticias sobre el particular. No anduvo equivocado: por boca del mismo Director supo que, enfermos por el cansancio del camino y susto recibido, habían ido á pedir albergue en aquel benéfico establecimiento los dos albañiles, quienes, arrepentidos y confesados, habían fallecido dos días antes, dejando cada uno de ellos

otorgado testamento, en el que declaraban que no tenían bienes algunos; suplicaban se les enterrara cristianamente é hiciesen las honras fúnebres *ad amore Dei*, y nombraban herederos de todos los bienes que adquirieren y pudiesen responderles, á Dios Nuestro Señor y á sus almas (1).

El dueño del manso *Erna* dijo entonces al Director del Hospital:

—Esos jóvenes no concluyeron la obra que habían tomado á destajo, pero esto no importa; aquí tiene V. las cincuenta libras barcelonesas, precio convenido de la obra; apliqueis V. en sufragios por sus almas. Y entregó dicha suma al Director, regresado inmediatamente á Manlleu. Llegado á esta villa, llamó á dos albañiles de la misma para que terminasen el pozo. Fueron éstos á verificarlo, y ya al primer golpe de piqueta manó tan abundante agua que desde aquel día no ha faltado nunca para el abastecimiento de la casa en el *Pozo del manso Erna*.

(1) A esta clase de testamentos se les llama en derecho *Declaración de pobreza*.

ciano nos contó años atrás, leyenda que se remonta á los tiempos en que andaban brujas por todas partes, y se pactaba fácilmente con el diablo. Acordada por el Ayuntamiento la sustitución de este puente por otro más cómodo y elegante, vamos á recordar la indicada leyenda, ya que, á la par del actual puente, desaparecerá, sin duda, la casa memoria que de ella se conserva.

En aquel tiempo, pues, vivía en una modesta casa de la calle del Conde una hermosa niña de humilde cuna, pero rica en virtudes. Un joven de una de las más acaudaladas familias de la villa, enamoróse pérdidamente de ella, y no hubo de faltarle ocasión para requerirla de amores. María, que así llamaremos á la niña, comprendiendo lo difícil, sino imposible, que era el que pudieran conducir sus relaciones amorosas á un matrimonio tan desigual, desoyó siempre las súplicas del joven, tanto más cuando éste tenía fama de calavera y de audaz galanteador. Desesperado ya de conseguir su objeto, presentósele un día un apuesto caballero, quien le ma-

EL PUENTE DE SAN MAMETE

DE MANLLEU

Un puente tendido sobre el torrente *den Magí*, de pésima aunque sólida construcción, une el pascó de San Juan con la calle de la Caballería. Tiene un solo arco, y, sin embargo, no resulta recto, de manera que parece como si hubiere sido empujado por una mano de Hércules para derribarlo, sin haber conseguido más que encorvarlo en parte. Su fábrica, según las apariencias, no es de muy remota antigüedad, pero lo cierto es que nadie sabe quién lo construyó ni en qué época. Tal es el puente de *San Mamete*. De él no sabemos otra cosa que una leyenda que un venerable an-

nifestó conocer el amor que profesaba á María, y que su intento no era casarse con ella, sino seducirla.—No me lo negueis, añadió el caballero, que era nada menos que el diablo, pues ni he de reprochároslo y menos estorbarlo, antes al contrario, vengo á ayudaros, si ambos nos entendemos, á una empresa para la cual, por vos solo, sois impotente.

—¿Qué queréis de mí? preguntó el joven. Estoy dispuesto á acceder á todo; hoy no puedo disponer de la herencia de mis padres, pero el día que muertan os la cederé, si gustáis.

—No quiero tanto, replicó el caballero; disfrutad de este mundo cuanto viváis en él; para después concededme vuestra alma.—

El joven accedió, y luego el diablo le dió instrucciones sobre el modo como debía conducirse para lograr su objeto.— Si ella no cede, concluyó el diablo, es preciso emplear la fuerza; yo os ayudaré: no me será dable tocarla, pues habeis de saber que yo soy el diablo, y María está protegida por el escapulario

que lleva de la Virgen del Carmen, pero ya lo hareis vos.—

Puso el joven luego en acción los consejos que del diablo recibiera; encontró á María y le dijo: «María, no creo puedas dudar del amor que te profeso, pero mis padres se oponen á nuestro matrimonio porque careces de bienes de fortuna; yo, no obstante, estoy dispuesto á todo; si tu accedes, huiremos una madrugada, y yo tendré las cosas preparadas para que se nos case en un Santuario vecino; una vez casados, todo se arreglará con mis padres, pues al fin y al cabo soy su hijo primogénito y me quieren mucho».—Expuso tan bien el plan, que María accedió.

A las tres de la madrugada del día convenido, María salía de su casa modestamente vestida, y sin acompañamiento alguno; las calles estaban completamente á oscuras; pasó por la bajada de Ferrer, hoy llamada de Bonet; atravesó el puente de San Mamete, y siguió por la calle de la Caballería. Al extremo de ésta, encontró al joven que la aguardaba, y á poca distancia, cual

otro Mefistófeles, estaba el caballero para proteger al nuevo Fausto. Una vez allí, manifestóle el joven que aquel día, por causas que no le había sido posible vencer, no podía celebrarse la boda, pero que esto era lo de menos, pues serviría en otra ocasión; y que esperaba no tendría inconveniente en seguirlo hasta una casa de campo que ya estaba dispuesta para los dos. María comprendió al momento que había sido víctima de un engaño, y se denegó á ello resueltamente. Después de larga controversia, viendo el joven que nada podía alcanzar, dijo airado:—«Mira, María, tengo tanto empeño en que me sigas, que ello ha de ser, y si no de buen grado, á la fuerza».—Y al decir esto, iba á cogerla, pero María, ligera como un gumo, huyó deshaciendo el camino por el cual había ido allí. El joven corrió tras ella, más sin poderla alcanzar. El diablo, que no se atrevió á tocarla, porque María llevaba el santo Escapulario, trató de detener su paso derribando el puente de San Martete antes de que lo atravesara la joven, pero al dar el primer empu-

ñón, sonó en la torre de la Iglesia parroquial el toque del *Ave María*, y al momento el maligno espíritu, como si hubiese sido herido por un rayo, se hundió en las aguas de torrente, sin haber logrado más que torcer el indicado puente, tal como se conserva aún.

Esta es la leyenda. El anciano que nos la contó, añadió que su abuela aseguraba que ella había visto colgado en uno de los altares de la antigua Iglesia bizantina de Manlett, el escapulario que llevaba María, la cual lo había ofrecido á la Virgen por haberla amparado en aquel trance peligroso.

*Y si, lector, dijeres ser cuento,
como me lo contaron te lo cuento.*

Luciano Luggari

partidario del Archiduque Carlos de Austria. ¿Cómo se explica, dado el encarnizamiento con que se combatían ambos partidos, que teniendo Plá y Bach gente armada á sus órdenes, ni la familia ni la casa de uno y otro, sufriesen lo más mínimo durante aquella lactinosa guerra? Muchas veces nos habíamos dirigido esta pregunta, sin encontrar respuesta satisfactoria, hasta que un descendiente de Plá, nos lo contó de esta manera:

Era una fría noche del mes de Diciembre de 1706, cuando la gente que había armado y sostenía por su cuenta Juan Plá, estaba en la sala principal de la casa del Manso, jugando al *wonfe*, mientras uno vigilaba desde una ventanilla, para evitar que algún espía se acercara por allí. A pesar del juego, reinaba en la sala un silencio sepulcral, pues los jugadores ponían y quitaban las apuestas sin pronunciar palabra. Plá no jugaba; pasaba sala arriba y sala abajo, liando y consumiendo cigarrillos de papel, y dejando que su gente se divirtiera. De momento vino á interrumpir

PALABRA CUMPLIDA

A un kilómetro de Manlleu, siguiendo la carretera de Torelló, á mano derecha y á poca distancia de la misma, se encuentra la Casa-Manso *Batle* (1), de propiedad, en tiempos de la guerra de *Sucesión*, de Juan Plá, partidario decidido de Felipe V; y á dos kilómetros de la propia villa, siguiendo el camino vecinal que conduce á Roda, está la Casa-Manso *Bach*, de la cual era dueña en aquella época Mariana Noguera, consorte del renombrado guerrillero Francisco Maciá Ambert (2), conocido por *Bach de Roda*,

(1) Llámase así, porque antiguamente estaba vinculada en sus propietarios, la Batlia de Manlleu.
(2) Véase nuestra *Historia de Manlleu*.

tan monótona escena, el lúgubre canto de una lechuza que se había parado en el tejado de la casa. Aquella gente que jamás había temblado al frente del enemigo, y que parecía no estinar en nada la vida, palideció al canto del ave agorera, en la creencia de que él les predicaba una próxima desgracia. Plá, hombre de cierta instrucción, no participaba de esas preocupaciones vulgares, pero advinó el motivo de la zozobra de su gente.

—¿Porqué se ha parado el juego?— preguntó como si no hubiera comprendido la causa.

—¿No habéis oído el canto de la lechuza? No tardará á ocurrirnos alguna desgracia, dijo uno de los jugadores.

—¡Torpe! replicó Plá. Esto no lo creen más que los imbéciles: La lechuza es un ave inofensiva que presta grandes servicios á la agricultura, destruyendo muchos ratones y sabaudijas.—

La explicación de Plá no dejó convencidos á sus subordinados, y comprendiéndolo aquél así, y en el deseo de despreocuparles, dijo:

—Que salgan cuatro hombres bien ar-

mados, den la vuelta por esta casa, y después, que por caminos extraviados se acerquen á nuestra acérrima contraria *La Caballería*, á ver si se nota algún movimiento particular en ella.—

La orden fué cumplida inmediatamente. Salieron cuatro hombres de los más decididos, armados de pedreñales y puñales y envueltos en anchas mantas del país. Nada notaron que les llamara la atención al rededor del Manso *Battle*, y por una estrecha senda se dirigieron hacia el Manso *La Caballería*. No estaban á quinientos pasos de éste, cuando creyeron oír pasos á lo lejos. Como movidos por un solo resorte, sin decirse palabra, los cuatro hombres bajaron del camino sin hacer el menor ruido y se escondieron bajo el margen sobre el cual pasaba la senda. El rumor de las pisadas se hizo cada instante más perceptible. No tardó en llegar á aquel punto un hombre envuelto en una tupida manta encarnada de las que solían usar los labradores, y cubierta la cabeza con un gorro catalán calado hasta las orejas. Era *Bach de Roda*, que por caminos poco fre-

cuentados iba desde su casa al Manso *La Caballería*, para tratar con los defensores de éste, de los asuntos de la guerra.

—¡Alto! —dijeron á una los cuatro hombres que se habían ocultado, y que de un brinco se pusieron en pié, apuntando sus pedreales á Bach, á quien, sin embargo, no conocian. —¿Quién sois y á donde vais?—

Bach creyó prudente ocultarles la verdad, y contestó:

—Soy un vecino de Roda que por asuntos particulares va á Manlleu.

—¿Y cómo para ir á Manlleu seguis tan fortuosa é incómoda vía?

—Porque como frecuentemente andan á tiros, así de día como de noche, las gentes de Plá y las de Caballería, no quisiera encontrarne entre dos fuegos. —

No debieron satisfacer lo suficiente estas razones á la ronda de Plá, cuando se lo llevaron preso á la casa del Manso. Así que entraron en ella, Plá reconoció á Bach, pero no quiso nombrarle. —Hemos encontrado á este hombre, dijo uno de los aprehensores, y os lo traemos; puede que sea un contrario.

—Entrad en este aposento, dijo Plá á Bach, señalándole uno contigo á la sala.—

Bach obedeció, y tras él entró Plá. Una vez solos y cerrada la puerta:

—Por fin, Bach, habeis caído en mis manos, dijo Plá, hace tiempo que nos tenemos jurada guerra á muerte, y como veis, vuestra vida es mía.

—Va que os pertenece, no trataré de defenderla: la guerra es un juego, y uno ú otro ha de perder en él; me ha tocado á mí; ¡Loudo sea Dios! podeis matarme.—

La sangre fría de Bach, heló la de Plá, quien replicó:

—No haré yo tal; esto sería un asesinato; Plá va á matar ó á morir en el campo de batalla: nunca en otra parte: desde luego quedais libre.—

Dos gruesas lágrimas, hijas del agradecimiento, rodaron por las mejillas de Bach.

—Tal vez, dijo éste, nunca podré mostraros mi reconocimiento, pero os doy palabra de honor de que ni vuestra familia, ni vuestra casa, ni vuestros ganados, ni vuestros campos, han de sufrir

perjuicio por parte de los que defendemos al Archidauque; porque si por algúien se intentara, interpondré la vida que me regalais, entre vuestras cosas y los que quieren tocarlas; yo seguiré defendiendo mi partido, como sin duda vos seguireis defendiendo el vuestro; en medio del combate, riñamos como caballeros, pero fuera de él, acordémonos que somos dos labradores que más de una vez habremos levantado nuestras preces al Sér Supremo, pidiendo una misma cosa: el beneficio de la lluvia, ó que apartara la preñada nube que se cernía amenazadora sobre nuestros sembrados.

—Gracias, replicó Plá, la misma promesa os hago: tampoco sufrirán vuestras cosas, en cuanto esté en mi mano el evitarlo.—

Y abriendo la puerta, acompañó á Bach hasta fuera de la casa. Este se fué, perdiéndose luego entre las sombras de la noche.

La palabra de ambos fué lealmente cumplida. Siguiéron combatiendo cada uno en su bando con entusiasmo y decisión, pero ni sus familias ni sus hacien-

das sufrieron cosa alguna por parte de sus contrarios, durante toda la guerra.

La casa del Manso *Bach*, pertenece hoy al rico hacendado de Roda D. Mosto Nicolau y Espinet, y la del Manso *Battle* al autor de estas líneas; y ¡lo qué son las cosas! así como sus propietarios de principios del siglo XVIII eran tan implacables enemigos, los de fines del siglo XIX están unidos por la más firme y sincera amistad.

Bach

casa solariega, cuyo origen se pierde en la noche de los tiempos, á causa de enfermedades, de malas cosechas y de un litigio desgraciado, habíase visto obligada á contraer varias deudas, gravando el patrimonio con múltiples hipotecas. Los rendimientos de la hacienda, apenas si bastaban para pagar los intereses á los acreedores, así es que los padres de Marcelo no vieron otro medio para salvar el patrimonio, que casar á su hijo con una muchacha que contara con un dote suficiente. En aquellos tiempos, lo mismo que ahora, no faltaban mujeres con buen dote, y una de ellas era Teresa, joven de 30 años, si á la que tiene esta edad puede aplicársele aquel adjetivo. No era hermosa, ni mucho menos, pero no era esto lo peor; sino un génuo altanero é insoportable, según murmuraban los que habían tratado á la familia. Dice el refrán que todo lo puede el amor, pero la experiencia enseña que puede aún más el dinero, y así debió suceder con la familia de Marcelo, pues no tardó mucho en ser éste el esposo de Teresa.

NADIE SE MUERE.....

Lo que vamos á contar es figurativamente histórico: sólo hemos cambiado los nombres de las personas que figuran en la relación, pues como es muy posible que aún existan parientes de ellas, podría mortificarles el recuerdo del siguiente drama de familia de sus allegados.

Marcelo y Teresa contaban ya doce años de matrimonio, pero ni antes ni después de él había sentido el menor cariño el uno por el otro. Era un matrimonio de conveniencia. Marcelo, hijo de una familia de campesinos bastante acomodada, y de aquellas que sienten un verdadero amor por el terruño y por la

Aún no había transcurrido el tiempo que dentro del matrimonio se llama luna de miel, que ya Teresa se había mostrado procáz, irascible y deslenguada, echando en cara continuamente á sus suegros que sin su dote, ellos habrían sido los últimos herederos de aquella antigua casa. Sería largo referir los continuos altercados de aquella desgraciada familia. Debido á ellos, ó porque así tuviese que suceder, el hecho fué que los suegros no tardaron en bajar al sepulcro. Su muerte no llevó la paz á la familia, y para colmo de desgracias, Dios no concedió fruto de bendición á los consortes Marcelo y Teresa, que á haberlo tenido, tal vez habría sido el iris de paz entre los malavenidos consortes. Marcelo había agotado los medios para imponerse á su mujer, sin resultado alguno, cuando se le ocurrió una idea diabólica para deshacerse de una vez de aquella carga para él insoportable. Desde aquel momento volviése en extremo amable con su mujer, y condescendiente, hasta lo ridículo, en sus caprichos, es decir, se había convertido en un verda-

dero esclavo de una gran señora. Entre tanto llegó el día 2 de Mayo de 18... vispera de una de las ferias que celebra la Ciudad de Vich.

—Mi querida esposa, dijo Marcelo á Teresa, si no mandas lo contrario, mañana iré á la feria, pues dicen será muy concurrida; y hasta quisiera me acompañaras por si ha de comprarse algo para la casa.

—Si, iré, contestó Teresa, que he de comprarme un vestido de temporada.—

En la mañana del día siguiente, Marcelo tuvo arreglado el auto con su querido sillón, para que cabalgara en él su consorte, poniéndose luego en marcha, haciendo Marcelo de mozo de pié. Llegaron á Vich, y allí se hizo y se compró cuanto ordenara Teresa.

El sol se hundía en su ocaso, cuando salieron los dos esposos de la Ciudad, para regresar á sus lares. Nada ocurrió de particular durante el camino, hasta que, llegados al puente de Maulleu, tendido sobre el Ter, habiendo ya oscurecido completamente, Marcelo dió un terrible empujón á su consorte que la echó

abajo. Su plan quedaba ejecutado. Entonces, fingiendo Marcelo una gran desesperación, entró en la Villa y pidió socorro, diciendo que el mulo había echado de un bote á su querida esposa de lo alto del puente al río. En un momento se reunieron el Alcalde, Secretario, Alguacil y varios vecinos, quienes, acompañados de Marcelo, se dirigieron al lugar del suceso. En vano se buscó, aguas abajo, á la infeliz Teresa. Cuando ya se desconfiaba de encontrarla, volvieron todos hácia el puente, y al estar debajo de éste, oyeron una voz apagada que decía:—Estoy aquí.—Era Teresa, que al ser arrojada del puente, quedó colgada en el cuerpo saliente de la pilastra del primer arco de aquel. Bajósele con cuidado de allí, y habiéndole preguntado el Alcalde cómo había sido aquello, contestó: «Que su marido la había derribado de un empujón». No hay que referir la sorpresa de todos y lo confuso que quedó Marcelo, á quien el Alcalde hizo prender desde luego. Conducido á la Casa Consistorial, y también su esposa, que no había sufrido más que

leves contusiones, ambos explicaron sus disensiones de familia.

Sabido es cómo se arréglan ciertos asuntos en poblaciones de corto vecindario, como lo era Manileu á la sazón. El Alcalde pasó una fuerte reprimenda á la Teresa por el modo de portarse con su marido, la cual convencida de sus faltas, perdonó á éste y prometió enmendarse, lo que es fama cumplió; y al marido le reconvinó fuertemente por el hecho que había realizado, y le hizo comprender la dura pena que se le aplicaría si se procediera del modo debido, y diciéndole en conclusión, que tuviera en cuenta, que *nadie se merecía hasta que Dios quiere*.

